

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zemědělská fakulta

Katedra biologických disciplín

Biologie a ochrana zájmových organismů

**Současný vztah obyvatel Šumavy k repatriované
populaci rysa ostrovida (*Lynx lynx*).**

Bakalářská práce

Markéta Rochová

Vedoucí práce

RNDr. Lukáš Šimek

Konzultant

RNDr. Luděk Bufka, Ph.D.

České Budějovice 2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Markéta ROCHOVÁ
Osobní číslo: Z09682
Studijní program: B4106 Zemědělská specializace
Studijní obor: Biologie a ochrana zájmových organismů
Název tématu: Současný vztah obyvatel Šumavy k repatriované populaci
rysa ostrovida (*Lynx lynx*).
Zadávací katedra: Katedra biologických disciplin

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracování dosavadních poznatků o dané problematice.
2. Sestavení a vyhodnocení dotazníkového šetření zaměřeného na aktuální problematiku vztahu místního obyvatelstva k rysovi ostrovidovi.
3. Průzkum rozsahu nelegálních aktivit člověka (pytláctví, kladení nástrah a pod.) formou dotazování u odborné veřejnosti (např. Správa NP a CHKO Šumava, ČZU Praha, Správa CHKO Beskydy), místních usedlíků a lesních pracovníků (Lesy ČR, Sdružení živnostníků v lesním hospodářství, farmářů a rolníků) i dobrovolných ochránců přírody (Rysí hlídky, hnutí Duha a pod.) působících na Šumavě.
4. Realizace malých anket "šitých na míru" pro jednotlivé úrovně školské výuky (MŠ, ZŠ, SOŠ, Gymnázia a pod) a vyhodnocení odlišností v přístupu k výchově v ochraně přírody na jednotlivých úrovních školství.
5. Stanovení závěrů a doporučení k zlepšení objektivní a správné informovanosti místního obyvatelstva se zaměřením na mládež a předškolní děti.

Rozsah grafických prací: max. 10 stran- rozsah grafických prací
Rozsah pracovní zprávy: 30 stran textu
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Breitenmoser U. et al., 2000: Action plan for the conservation of the eurasian lynx in Europe (*Lynx lynx*). Nature and environment, No. 112., Council of Europe Publishing, Strasbourg, 69 pp.

Červený J., 2006: Myslivec a rys, dva lovci a jedna kořist - srnčí zvěř. Svět myslivosti 7 (3): 8-11.

Hetherington D. A. & Gorman M. L., 2007: Using prey densities to estimate the potential size of reintroduced populations of Eurasian lynx. Biological Conservation 137: 37-44.

Jędrzejewski W. & Jędrzejewska B., 2005: Large carnivores and ungulates in European temperate forest ecosystems: bottom up and top down control: 230-246. In: Ray C., Redford K. H., Steneck R. S. & Berger J., 2005: Large carnivores and the conservation of biodiversity. Island Press, Washington D.C., USA, 526 pp.

Koubek P. & Červený J., 2003: Vliv rysa ostrovida na populace srnčí zvěře. Svět myslivosti 4 (3) : 8-10.

Kutal M., 2009: Význam velkých šelem a jejich vliv na kořist: I. Početnost - jak moc regulují velké šelmy svou hlavní kořist? Svět myslivosti 10 (12): 12-13.

Kutal M., 2010: II. Kondice kořisti a biodiverzita - jsou velké šelmy přínosem pro druhovou rozmanitost? Svět myslivosti 1/2010

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Lukáš ŠIMEK
Katedra biologických disciplin
Konzultant bakalářské práce: RNDr. Luděk Buřka, Ph.D.
Správa NP a CHKO Šumava

Datum zadání bakalářské práce: 15. února 2011
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2012

prof. Ing. Miloslav Šoch, CSc.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUĎJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13 ①
370 05 České Budějovice

doc. RNDr. Ing. Josef Rajchard, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 15. února 2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích, 13. 4. 2012

Markéta Rochová

Mé poděkování patří především mému školiteli RNDr. Lukáši Šimkovi za potřebné informace, vedení a pomoc při vzniku této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem osloveným respondentům, kteří si našli čas na vyplňování mých dotazníků a umožnili mi tak získat podklady pro tvorbu této práce. V neposlední řadě patří mé poděkování také mému snoubenci a rodině za podporu během studia.

SOUHRN

Rys ostrovid (*Lynx lynx*) byl na území České republiky vyhuben na počátku 19. století. Díky reintrodukčním programům se u nás od 80. let 20. století zase vyskytuje. Velikost jeho populace od roku 1996, kdy dosáhla maxima, klesá a to především vinou nelegálního lovu. Šumavská populace, která je naše největší, má asi 70 jedinců. Byly vytvořeny dotazníky pro školy pro vyhodnocení odlišností v přístupu k ochraně přírody na jednotlivých úrovních školství a dále dotazníky pro veřejnost a myslivce, které byly zaměřené na aktuální problematiku vztahu místního obyvatelstva k rysovi ostrovidovi. Cílem práce bylo stanovení závěrů a doporučení k zlepšení objektivní a správné informovanosti místního obyvatelstva o rysovi v jejich krajině se zaměřením na mládež a předškolní děti. Celkem bylo osloveno 432 dětí a studentů, 26 myslivců a 130 lidí ze Sušice a okolí. Byla zjištěna velmi dobrá úroveň vzdělání u žáků mateřských a základních škol. Potvrdilo se, že myslivci mají k rysovi převážně špatný vztah. Veřejnost má k němu naopak vtaž především pozitivní.

Klíčová slova: rys ostrovid; *Lynx lynx*; kočkovitá šelma; Šumava; dotazníky

ABSTRACT

In the territory of the Czech Republic, Eurasian lynx was exterminated in the beginning of the 19th century. Thanks to the reintroduction programs it has been living here again since 1980s. The maximum of its population was at its peak in 1996; however, since then it has been falling, especially due to illegal hunting. There are about 70 lynxes in Šumava, which is our greatest group. Questionnaires were made for schools in order to evaluate different attitudes to protection of nature in different types of schools, questionnaires for public and gamekeepers were aimed at attitudes to lynxes. The aim of the research was to give recommendation to improve objective and correct foreknowledge of the inhabitants about lynxes in the surroundings aimed at youths and preschool-age children. 432 children and students, 26 gamekeepers and 130 inhabitants of Sušice and its surrounding were approached. Very good knowledge about lynxes was found out in the group of pupils and students; on the other side, gamekeepers have mostly negative relationship with these animals. The relationship between public and lynxes is mostly positive.

Key words: Eurasian lynx; *Lynx lynx*; felines; Šumava Mountains; questionnaires

OBSAH

1. ÚVOD	8
2. LITERÁRNÍ REŠERŠE	9
2.1 Biologické zařazení.....	9
2.2 Charakteristika druhu.....	9
2.3 Potrava	9
2.4 Rozmnožování.....	10
2.5 Role v ekosystému.....	11
2.6 Biotop a teritorium.....	12
2.7 Rozšíření v Evropě	13
2.8 Výskyt v České republice.....	15
2.9 Rys ostrovid a legislativa	18
2.10 Myslivec a rys.....	18
2.11 Predace hospodářských zvířat	19
2.12 Národní park Šumava	20
2.13 Hnutí Duha	21
3. METODIKA.....	23
3.1 Dotazníky pro školy.....	23
3.2 Dotazníky pro myslivce	23
3.3 Dotazníky pro veřejnost.....	24
3.4 Zpracování dat	24
4. VÝSLEDKY	25
4.1 Dotazníky pro školy.....	25
4.2 Dotazníky pro myslivce	32
4.3 Dotazníky pro veřejnost.....	33
5. DISKUZE.....	34
6. ZÁVĚR	37
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	39
8. PŘÍLOHY	41

1. ÚVOD

Původní šumavská populace rysa ostrovida zanikla ve druhé polovině 19. století a to především vlivem přímého pronásledování člověkem. Po druhé světové válce se objevilo několik údajů o jeho výskytu. Existenci dnešní populace dalo základ vypuštění 5 až 9 jedinců v 70. letech v Bavorsku a 17 jedinců v letech 1982–1989 na české straně Šumavy (www.npsumava.cz, 2011). Šlo o divoce žijící jedince původem ze Slovenska (Anděra, 1999).

Stávající početnost se odhaduje na 70–100 jedinců, ale situace se rychle mění. V 90. letech 20. století se u nás vyskytovalo 100–150 jedinců. Hlavním problémem ochrany rysa je nelegální lov (Anděra a Horáček, 2005). Podle odhadů u nás bylo za posledních 20 let ilegálně odstřeleno nejméně 500 rysů (www.hnutiduha.cz, 2011).

Úkolem práce bylo sestavení a vyhodnocení dotazníkového šetření zaměřeného na aktuální problematiku vztahu místního obyvatelstva k rysovi ostrovidovi a realizace malých anket pro jednotlivé úrovně školské výuky a vyhodnocení odlišností v přístupu k výchově v ochraně přírody na jednotlivých úrovních školství.

Cílem práce bylo stanovení závěrů a doporučení k zlepšení objektivní a správné informovanosti místního obyvatelstva o rysovi v jejich krajině se zaměřením na mládež a předškolní děti.

2. LITERÁRNÍ REŠERŠE

2.1 Biologické zařazení

Rys ostrovid (*Lynx lynx*) patří do říše Živočichové (*Animalia*), kmenu Strunatci (*Chordata*), třídy Savci (*Mammalia*), řádu Šelmy (*Carnivora*) a čeledi kočkovití (*Felidae*) (www.biolib.cz, 2011, www.savci.upol.cz, 2011). Rod rys (*Lynx*) zahrnuje 4 druhy: rys kanadský (*Lynx canadensis*), rys pardálový (*Lynx pardinus*), rys červený (*Lynx rufus*) a rys ostrovid (*Lynx lynx*) (www.biolib.cz, 2011, www.savci.upol.cz, 2011, Červený a Koubek, 2006).

2.2 Charakteristika druhu

Rys ostrovid je statná kočkovitá šelma s vysokýma nohama s mohutnými osrstěnými tlapami. (Anděra a Horáček, 2005, Veselovský et al., 1992, www.selmy.cz, 2011). Výška v kohoutku je 54–75 cm (Anděra a Horáček 2005, www.selmy.cz, 2011). Hmotnost samců se pohybuje mezi 18–25 kg, samic 12–16 kg (www.selmy.cz, 2011).

Srst má rezavou až šedohnědou s více hnědočernými skvrnami místy dlouhou až 3,5 cm. Při páteři se mu táhne tmavý pruh, který pokračuje až na krátký (11–20 cm) ocas, který je na konci černý. Břicho má světlejší, může být až bílé. Některým jedincům se srst na lících protahuje v tzv. licousy. (Veselovský et al., 1992, Anděra a Horáček, 2005, www.selmy.cz, 2011). Na okrajích ušních boltců má rys štětičky prodloužených tmavých chlupů, které možná slouží k lepšímu rozpoznávání směru přicházejícího zvuku (www.selmy.cz, 2011).

V přírodě se rys ostrovid může dožít 20 let, v zajetí dokonce až 27 let (Anděra, 1999).

2.3 Potrava

Potrava je závislá na místní nabídce, loví hlavně kopytníky (Anděra a Horáček, 2005). Hlavní složkou potravy v jižních a západních Čechách tvoří srnec (75,53 %), dále mladí nedorostlí jedinci jelena evropského (7,86 %), muflona (5,36 %), prasete divokého (4,94 %), také loví ovce domácí (3,18 %), zajíce polní (1,17 %). Další druhy lovených živočichů: liška obecná, mladí jedinci daňka evropského a jelena sika, domácí drůbež, domácí kočka, domácí koza, čerstvě narozená telata netvoří ani 1 % (Červený et al., 2000).

Rys ostrovid je schopný spatřit svou kořist na velkou vzdálenost, potkana na 75 m, králíka na 300 m a srnce dokonce na 600 m. Rys číhá na okraji houštin, když uvidí kořist, nepozorovaně se k ní přiblíží na vzdálenost 3 až 10 m. Kořist dostihne několika mohutnými skoky, zmocní se jí chvatem za krk a zabíjí ji udušením anebo zlomením vazů. Pokud ji nechytí po 6 až 10 skocích, většinou útok vzdá (Veselovský et al., 1992). Bylo zjištěno, že asi 20–80% útoků rysa končí úspěšně (Kutal, 2010). Úspěšnost lovu také závisí na kondici kořisti, rys většinou loví přestárlé kusy nebo naopak slabá mláďata (Veselovský et al., 1992).

Ulovenou zvěř obvykle odnáší na klidnější místo, kde ji požívá (www.biolib.cz, 2011). Menší kořist zabíjí kousnutím do hlavy a sežere ji celou. Větší kořist konzumuje od kýt, výjimečně od plecí (Červený et al., 2000). Nasycení trvá dlouhou dobu, asi 1,5 hodiny, pak rys kořist opouští a v následujících dnech se k ní vrací. Je-li kořist na frekventovaném místě, rys ji při vyrušení opouští i dříve než se mohl nasytit a již se k ní nevrací; tak je nucen lovit častěji (www.biolib.cz, 2011). Pokud není při žraní vyrušován, tak se k ní po následujících 3–7 nocí vrací. Přitom ji přikrývá větvemi, trávou, listím nebo sněhem, výjimečně ji může vynést do korun stromů. Většinou z kořisti nakonec nechá jen vnitřnosti, kostru, hlavu a kůži, kterou při žraní odhazuje, takže z ní nakonec vytvoří jakýsi pytel, ve kterém je schovaná hlava (Červený et al., 2000). Denní dávka masa činí 1–2,5 kg (Breitenmoser et al., 2000).

2.4 Rozmnožování

Rys ostrovid žije samotářsky, jen v době páření během února do března se drží obě pohlaví pohromadě. Přitom samice opouštějí svá teritoria a vyhledávají samce. Říje trvá 5 až 10 dní. (Anděra a Horáček, 2005). V tuto dobu probíhají souboje mezi samci o samice. Estrus samice trvá 1 až 3 dny, k ovulaci dochází až po několikátém spáření se samcem (indukovaná ovulace) (Anděl et al., 2010). Po odpáření se samice vrací zpět do svého teritoria. V dubnu až v květnu po 63 až 77 dnech březosti rodí v houštině, pod vývraty stromů, na skále, ve stromových dutinách nebo třeba i v opuštěných norách jezevců 2 až 3 mláďata (Anděra a Horáček, 2005). Mortalita mláďat dosahuje až 50 % (Anděl et al., 2010). Mláďata se rodí pokrytá světlou skvrnitou srstí, s uzavřenými zvukovody a srostlými očními víčky. Prohlédnou až po více než dvou týdnech (Anděra a Horáček, 2005, Baruš et al.,

1989, Veselovský et al., 1992). Matka je kojí 2 až 3 měsíce, masitou stravu začínají přijímat po prvním měsíci věku (Breitenmoser et al., 2000). Před nástupem další říje je samice začne zahánět (Anděra a Horáček, 2005, Baruš et al., 1989, Veselovský et al., 1992). Samice pohlavně dospívají ve dvou letech, samci ve třech. Samice jsou schopné reprodukce do 14 let, samci až do 16–17 let (Breitenmoser et al., 2000).

Mladí jedinci, kteří jsou na jaře vyhnáni z rodičovského okrsku, podstupují migraci na dlouhou vzdálenost a hledání vhodného teritoria. Samice častěji hledají nové teritorium blíže matce, zatímco samci migrují na dlouhou vzdálenost (Anděl et al., 2010).

2.5 Role v ekosystému

Rys ostrovid je v přírodě přirozeným regulátorem spárkaté zvěře a udržuje tak rovnováhu důležitou při obnově lesa (Anděl et al., 2010). Takzvaná zpětná vazba zaručuje, že se tyto šelmy nepřemnoží a nevyhubí tak svou kořist. V lese, kde je hodně potravy, se rys začne množit a stavy jeho kořisti klesají. Úbytek kořisti následně vede k vyšší mortalitě mláďat a k migraci jedinců do jiných oblastí (www.selmy.cz, 2012).

Pokud je zvěř a rysa zvyklá, stane se velmi plachou a těžko ulovitelnou. Rys potom loví především slabé a nemocné jedince. Šelmy tedy zlepšují zdravotní stav kořisti a zabraňují šíření některých chorob (www.selmy.cz, 2012).

Tam, kde se ve volné přírodě vyskytuje rys, dochází ke zvýšení biodiverzity. A to nejen ve smyslu rozmanitosti biologických druhů, ale také genetickou a ekosystémovou diverzitu. Přemnožené populace spárkaté zvěře závažně poškozují vegetační kryt a snižují druhovou diverzitu. Mnoho studií potvrzuje, že nadměrné spásání poškozují přirozenou strukturu biotopů a připravuje o domov řadu druhů ptáků, kterým zároveň ubývají zdroje potravy. Současně také ubývají i lesní byliny, včetně chráněných druhů. Velké šelmy mohou také zvyšovat biodiverzitu podporou mrchožroutů a rozkladačů, kteří se živí zbytky jimi stržené kořisti (www.selmy.cz, 2012).

V oblastech, kde se rys ostrovid začíná znovu trvale vyskytovat, se zvěř vrací ke svému přirozenému chování. Stává se opatrnější, častěji mění stanoviště a žije skrytějším životem. Zvěř už se nezdržuje ve větších stádech na jednom místě,

ale je nucena se stále přemísťovat a tak nezpůsobuje silné lokální poškození mladých stromků okusem (www.selmy.cz, 2012).

Také se ukázalo, že trvalý výskyt rysa ostrovida může regulovat stavy populací malých šelem, především lišek. Studie ve Švédsku prokázala, že 50 % známých případů úmrtí lišek je způsobeno rysem. Také početnost lišek ve sledovaném regionu poté, co území znovu osídlil rys, po 10 let trvale klesala (www.selmy.cz, 2012).

2.6 Biotop a teritorium

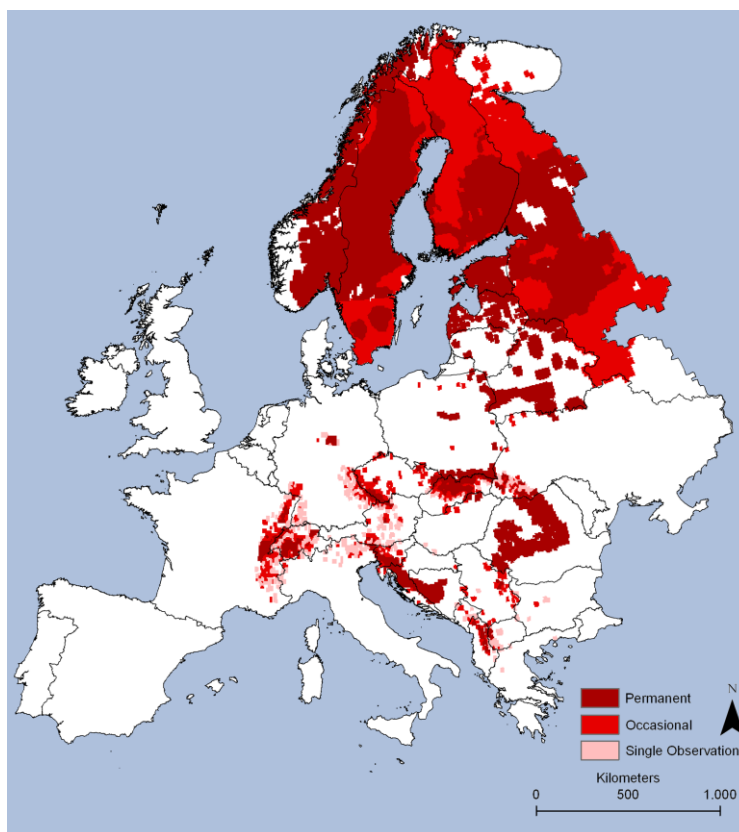
Rys žije přirozeně především ve smíšených lesích středních a vyšších poloh s bohatým podrostem a se skalními útvary. Ekologické optimum je ve výškách 800 až 1 000 m n. m. Pro stále rozmnožující se populace jsou vhodné horské oblasti s lesnatostí vyšší než 50 %. Vzhledem ke své přizpůsobivosti se ve střední Evropě nevyhýbá ani kulturní krajině s většími lesními celky. Rozhodujícím faktorem hustoty populace je početnost jeho potravy, především menších druhů kopytníků, např. srnce obecného (*Capreolus capreolus*). V České republice jsou pro dočasný výskyt rysa vhodné biotopy s lesnatostí vyšší než 30–50 % (Anděra a Červený, 2009, Baruš et al., 1989).

K odpočinku si rys vyhledává klidná odlehlá místa s velkým množstvím členitého terénu, především skalnatých a balvanitých polí s množstvím přirozených úkrytů. Využívaný biotop se značně liší během lovu. Pro něj si rysové vybírají místa s velkou mírou nepřehledného terénu, jako jsou padlé klády a větve, vývraty nebo husté křoviny, kde mohou z úkrytu pozorovat kořist (Anděl et al., 2010).

Velikost teritoria ovlivňuje populační hustota hlavní kořisti rysa (kopytníků). Přitom samci reagují na změnu denzity kořisti plastičtěji než samice. Se snižující se denzitou vrůstá velikost obývané plochy. Velikost domovského okrsku samce zaujímá rozlohu 100–400 km². Na Šumavě byla velikost trvalého okrsku stanovena pro samce na 386 km² (105–635 km²) a pro samice 278 km² (180–369 km²). Velikost využívané plochy teritoria se mění v průběhu roku (Anděl et al., 2010). Jednotlivá teritoria samic se téměř nepřekrývají. Samec snese ve svém teritoriu jednu až dvě samice (www.selmy.cz, 2011).

2.7 Rozšíření v Evropě

Rys ostrovid původně obýval lesní oblasti ve značné části Eurasie s výjimkou Pyrenejského poloostrova (www.selmy.cz, 2011). V průběhu 19. a první poloviny 20. století došlo v západní a střední Evropě k lokálnímu vyhynutí populace rysa ostrovida na většině míst. Pouze v Karpatech se jeho populace zachovala ve větší hustotě. Díky cílené ochraně a reintrodukčním programům některých zemí (Francie, Švýcarsko, Slovinsko, Německo, Rakousko a Česká republika) se do několika míst podařilo rysa ostrovida vrátit (Anděl et al., 2010). V současné době je areál nesouvislý a zejména v Evropě ostrůvkovitý (obr. č. 1). Jsou zde 3 hlavní oblasti výskytu: Karpaty (2 800 rysů), Skandinávie a Karélie (3 500 rysů) a Pobaltí včetně částí Ukrajiny a Polska (1 500 rysů) (www.selmy.cz, 2011).

Obr. 1.: Současné rozšíření rysa ostrovida v Evropě (www.ec.europa.eu) (Permanent – pravidelný výskyt, Occasional – nepravidelný výskyt, Single Observation – občasný výskyt).

Můžeme rozlišit devět poddruhů rysa ostrovida, z nichž tři žijí v Evropě (*L. l. lynx* ve Skandinávii, *L. l. carpathicus* v Karpatech, *L. l. marinoi* na Balkáně).

Zbývající poddruhy se vyskytují na Kavkazu (*L. l. dinniki*), ve střední Asii (*L. l. isabellinus*), na Altaji (*L. l. wardi*), v Sajanech (*L. l. kozlovi*), na východní Sibiři (*L. l. wrangeli*) a na Dálném východě (*L. l. stroganovi*) (Červený a Koubek, 2006).

V rámci Evropy můžeme rozlišit devět populací rysa ostrovida: skandinávskou, pobaltskou, karpatskou, balkánskou, dinárskou, česko-bavorskou, alpskou, jurskou a vogézsou (www.kora.ch, 2012).

Skandinávskou populaci můžeme najít na Skandinávském poloostrově na území Švédska, Norska a Finska. Tato populace, kterou tvoří 2 800 jedinců, se nachází na území o rozloze 965 800 km². Ve Švédsku žije nejvíce jedinců (1 400 až 1 800) (Breitenmoser et al., 2000, www.kora.ch, 2012).

Pobaltská populace se nachází na území Estonska, Litvy, Běloruska, Polska, Lotyšska, Ukrajiny, Kaliningradské oblasti a Ruska. Tato populace má asi 2 000 jedinců na 143 400 km². Nejvíce jedinců se nachází v Estonsku, kde je jich 900. Tato populace byla v letech 1990–1995 stabilní, nyní má klesající trend (Breitenmoser et al., 2000, www.kora.ch, 2012).

Karpatská populace zahrnuje oblasti východní Moravy, jihovýchodního Polska, větší části Slovenska, západní Ukrajiny, východního Srbska a Rumunska (Anděl et al., 2010). Dohromady má toto území rozlohu 100 500 km². Tvoří ji asi 2 800 jedinců, z nichž nejvíce žije v Rumunsku (2 050 jedinců). Karpatská populace je stabilní, ale začíná u ní klesající trend (Breitenmoser et al., 2000, www.kora.ch, 2012).

Na území Albánie, Makedonie, Srbska a Černé Hory, Řecka a Bulharska se nachází balkánská populace. Toto území má rozlohu 5 600 km² a žije na něm 80 až 105 jedinců, nejvíce se jich nachází Makedonii (35). Od roku 1990 má tato populace klesající trend (Breitenmoser et al., 2000, www.kora.ch, 2012).

Velikost dinárské populace byla odhadnuta na 130 jedinců, kteří obývají oblast jihovýchodních Slovinska přes Chorvatsko do Bosny a Hercegoviny. Tato oblast zahrnuje 24 400 km². Celkem má tato populace 130 jedinců (www.kora.ch, 2012, Anděl et al., 2010). Nejvíce rysů se nachází v Chorvatsku, žije jich zde 40–60. Dinárská populace je stabilní se začínajícím klesajícím trendem (Breitenmoser et al., 2000, www.kora.ch, 2012).

Česko-bavorskou populaci najdeme na území České republiky, Německa a Rakouska v oblasti Šumavy, Bavorského lesa a okolí, které má rozlohu 14 200

km². Celkem zde žije 75 jedinců, nejvíce jich je v České republice (60 jedinců). Po vzrůstajícím a expanzivním trendu v letech 1990–1995 má tato populace nyní klesající trend (Breitenmoser et al., 2000, www.kora.ch, 2012).

Alpská populace se nachází na území pěti států (Švýcarsko, Slovinsko, Itálie, Rakousko a Francie) o rozloze 18 100 km². Celkem zde žije 120 rysů, nejvíce jich můžeme najít ve Švýcarsku, kde je jich asi 70. Alpská populace je stabilní a částečně expanduje (Breitenmoser et al., 2000, www.kora.ch, 2012). Největší část této populace obývá oblast slovinských Alp, dále zasahuje i do oblastí italských a rakouských Alp. Byla založena reintrodukcí jedinců karpatského původu v letech 1974–1975 do oblasti slovinských a rakouských Alp (Anděl et al., 2010).

Jurskou populaci, která je odhadována na 80 jedinců, můžeme najít v oblasti Jurských Alp na pomezí Francie a Švýcarska, na území o rozloze 11 500 km². Tato populace je stabilní s rostoucím a expanzivním trendem (Breitenmoser et al., 2000, www.kora.ch, 2012). Tato populace byla založena reintrodukcí v letech 1974–1975 (Anděl et al., 2010). Ve Francii žije asi 54 rysů a ve Švýcarsku 20 až 25 (www.kora.ch, 2012).

Vogézská populace se nachází v pohoří Vogézy ve Francii a Německu na území o rozloze 6 400 km². Tvoří ji asi 20 jedinců, takže je to nejmenší evropská populace. Tato populace má na severu klesající a na jihu expanzivní trend (Breitenmoser et al., 2000, www.kora.ch, 2012).

Skandinávská, pobaltská, karpatská a balkánská populace jsou autochtonní a u skandinávské a pobaltské dochází k spontánní kolonizaci území. Ostatní populace vznikly reintrodukcí (www.kora.ch).

2.8 Výskyt v České republice

Ve středověku obýval rys ostrovid většinu oblastí s vysokým zastoupením lesů (Anděl et al., 2010). Za hlavní příčiny zániku jeho populace se považuje přímé pronásledování člověkem současně se změnami ve skladbě lesů a později i stále se snižující lesnatostí území. Tomu odpovídá i skutečnost, že nejprve vymizel v oblastech, které byly velmi časně přetvořeny na kulturní krajinu (Anděra a Červený, 2009). Pronásledování velkých šelem má u nás své počátky už v dobách hospodářského podnikání renesančních velkostatků, tedy od konce 15. století. Největší ústup velkých šelem byl v dobách tereziánských a josefínských, kdy došlo

vedle nařízeného „hubení velkých šelem myslivci i poddanými“ následkem tereziánských lesních řádů z let 1754 a 1756 k rychlé přeměně původních lesních porostů na uměle zakládané monokultury. K urychlení zániku populací rysa ostrovida na našem území přispěly i pozdější reformy osvíceneckého absolutismu. Zejména potom lovecký řád Josefa II. z roku 1780, který umožňoval hubení velkých šelem každému kdykoliv a kdekoliv (Anděra a Hanzal, 1996). Na konci 18. století rys obýval téměř jen naše hraniční pohoří. V Čechách se udržel především na Šumavě, v Českém lese, Krušných horách, ostrůvkovitě také v oblasti od Labských pískovců po Orlické hory a na Českomoravské vysočině (Anděl et al., 2010).

V Čechách byla původní populace vyhubena v 19. století; obvykle se uvádí ulovení posledního rysa v roce 1835 na Táborsku (Anděra a Horáček, 2005). Na Moravě se populace udržela mnohem déle díky migraci jedinců ze slovenských Karpat. V oblasti Moravského krasu, Dražanské vrchoviny a především v Moravskoslezských Beskydech a Jeseníkách se objevoval rys ještě počátkem 20. století (Anděl et al., 2010).

Znovu se u nás rys začal objevovat až po roce 1945, nejdříve v oblasti Moravskoslezských Beskyd a Jeseníků. V průběhu 50. a 60. let byla zaznamenávána ojedinělá pozorování také ze Šumavy, Českého lesa a Labských pískovců (Anděl et al., 2010).

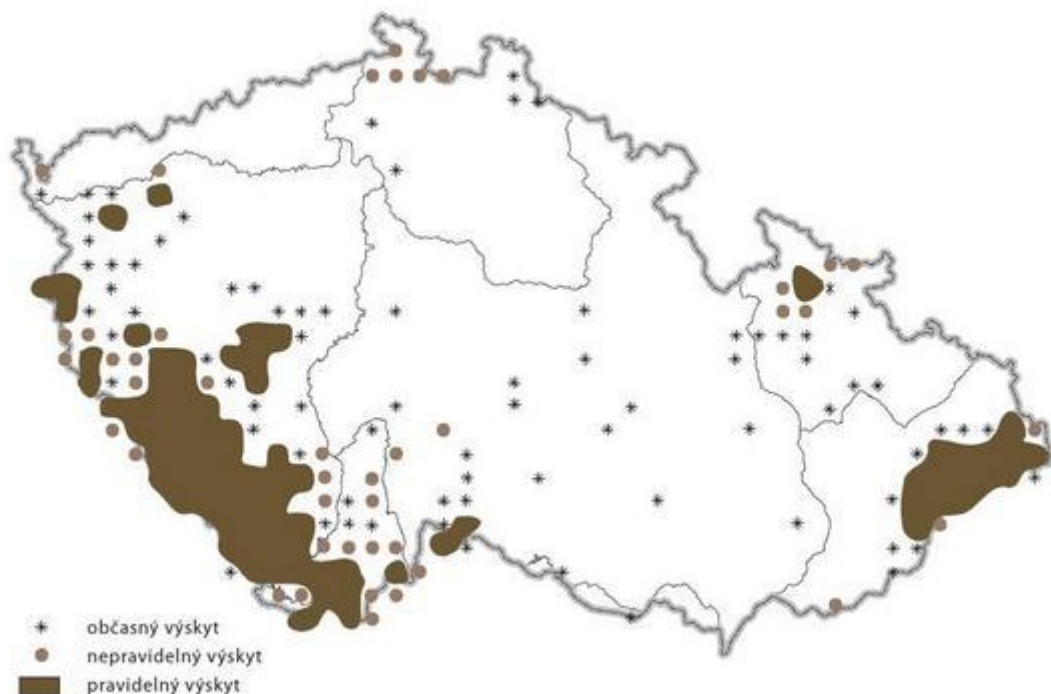
V letech 1970 až 1972 bylo vypuštěno 5 až 9 rysů v Bavorském lese, odkud se posléze druh rozšířil i na naše území. Po vypuštění dalších rysů na naší straně pohoří (1982–1989) byla v letech 1991–1992 početnost zdejší populace odhadnuta na 42 dospělých jedinců, počátkem roku 1994 již na 56 dospělých jedinců (Anděra a Hanzal, 1996). V 70. letech byly nelegálním lovem potlačeny do té doby stabilní populace rysa v Beskydech a Jeseníkách. V 80. letech opět došlo k nárůstu počtu rysů v této oblasti díky expanzi šumavské populace a také díky přirozené migraci rysů ze Slovenska a Moravskoslezských Beskyd (Anděl et al., 2010).

Na konci 90. let byl odhad šumavské populace 70–100 jedinců, přičemž odhad celkové populace pro ČR byl 100–150 jedinců. V té době byli zaznamenáváni migrující jedinci i ve Žďárských a Jihlavských vrších, Křemešnické a Javořické vrchovině, Brdech a na Třeboňsku. V letech 1996–1998 se rysy na přechodnou dobu objevili dokonce i ve středních Čechách, hlavně na Příbramsku, Voticku

a Benešovsku. Rysové se také úspěšně rozmnožovali v oblasti Labských pískovců, potažmo celého Českosaského Švýcarska na pravém břehu Labe. V polovině 90. let zde byla stanovena početnost na 6 jedinců. Ilegálně byli rysové vypuštěni v NP Podyjí a CHKO Moravský Kras, ale jejich výskyt nebyl později doložen (Anděl et al., 2010).

V současné době je populace rysa ostrovida vázána na dvě hlavní jádrové oblasti výskytu. První je oblast jižních a západních Čech – Český les, Šumava, Novohradské hory a Blanský les, včetně přechodného výskytu v oblasti Plánického hřebene a Brd (dohromady asi 60–75 jedinců). Druhou oblastí jsou Beskydy – Moravskoslezské Beskydy (11 jedinců), Javorníky (3 jedinci), Vsetínské vrchy (3 jedinci). V oblasti Labských pískovců populace pravděpodobně zanikla (Anděl et al., 2010).

V současnosti činí odhad populace rysa ostrovida asi 65–100 kusů (Anděra a Červený, 2009, Anděra a Horáček, 2005). Snižující se stavy rysů jsou především způsobené ilegálním lovem. Odhaduje se, že za posledních 20 let bylo ilegálně zastřeleno nejméně 500 kusů (www.hnutiduha.cz, 2011).

Obr. č. 2.: Současné rozšíření rysa ostrovida v Evropě (www.selmy.cz, 2012).

2.9 Rys ostrovid a legislativa

Rys ostrovid je u nás chráněn podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Podle Vyhl. MŽP ČR č. 395/1992 Sb. ve znění pozdějším předpisů je rys ostrovid druh zvláště chráněný, silně ohrožený (www.mzp.cz, 2012, www.casopis.ochranaprirody.cz, 2012).

V současném Červeném seznamu savců ČR patří rys mezi druhy ohrožené.

V myslivecké legislativě je podle Vyhl. č. 20/88 Sb. celoročně hájeným druhem. A od 1. července 2002 patří podle Zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, mezi zvěř, kterou nelze lovit (www.mzp.cz, 2012, www.casopis.ochranaprirody.cz, 2012).

Podle Zákona č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, hradí od 10. května 2000 škody způsobené rysem na životě nebo zdraví fyzických osob a na hospodářském zvířectvu ze zákona stát (www.mzp.cz, 2012, www.casopis.ochranaprirody.cz, 2012).

Ve Směrnici rady Evropských společenství č. 92/43/EEC najdeme rysa ostrovida v Příloze II (druhy živočichů a rostlin v zájmu Společenství, jejichž ochrana vyžaduje vyhlášení zvláštních oblastí ochrany) a v Příloze IV (druhy živočichů a rostlin v zájmu Společenství, které vyžadují přísnou ochranu (www.selmy.cz, 2012, www.casopis.ochranaprirody.cz, 2012).

Dále je v Bernské konvenci uveden v Příloze III jako druh vyžadující přísnou ochranu (www.casopis.ochranaprirody.cz, 2012).

A nechybí ani v Úmluvě o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES). Zde je uveden v Příloze II (druhy, které by mohly být ohrožené vyhubením, pokud by obchod s nimi nebyl přísně regulován) (www.cites.org, 2012, www.casopis.ochranaprirody.cz, 2012).

2.10 Myslivec a rys

Lov je specifickou činností, kterou může člověk ovlivnit početnost, rozšíření a sociální strukturu populací zvěře. Druhy zvěře byly uměle rozděleny na „užitkové“ a „škodné“. Důsledkem upřednostňování „užitkové“ zvěře byl nárůst její početnosti a následně negativní dopad na lesní ekosystémy. Lov „škodné“ vedl k destrukcím populací (vydra říční) nebo úplnému vyhynutí, jak se stalo u velkých šelem (Červený a Koubek, 2003).

Z výsledků ankety z roku 2003 je zřejmé, že pro 10 % dotázaných myslivců je existence rysa ostrovida v jejich honitbách nepřijatelná, třetina z nich si myslí, že rys působí v přírodě jen škodu, téměř 60 % je přesvědčeno, že ohrožuje normované stavy srnčí zvěře a 9 % by chtělo rysa lovit celoročně. Přitom osud rysa ostrovida v České republice záleží hlavně na myslivcích, kteří se s ním setkávají beze svědků a se zbraní v ruce nejčastěji (Koubek a Červený, 2003).

Mezi myslivci stále panuje obava, že rys vyhubí všechnu kořist nebo už nebude možné ji lovit. Statistické analýzy z Estonska, Spojených států amerických a Kanady neprokázaly, že početnost rysa významně ovlivňuje hustotu srnčí zvěře. Podíl rysa na celkové úmrtnosti srnčí zvěře se pohybuje mezi 2–41 %, v jednotlivých lokalitách se značně liší (Kutal, 2009). V Pošumaví byl v období let 1996–2005 podíl úmrtnosti způsobené rysem u srnčí zvěře jen 3–18 %. Úmrtnost způsobená rysem je až třetí nejvýznamnější faktor, který ji ovlivňuje, na prvním místě je odstřel a na druhém doprava (Červený, 2006).

Rys nejčastěji loví nemocné jedince nebo jedince s nejhorsšími smyslovými a adaptačními vlastnostmi. Při lovu upřednostňuje samičí zvěř, čímž pomáhá upravit poměr samčí a samičí zvěře v honitbě, který by měl být 1:1. Průměrný poměr byl ale odhadnut na 1:2 (v některých honitbách dokonce 1:4) vychýlený ve prospěch samic (Červený a Koubek, 2003, Červený, 2006).

Působením rysa ostrovida se spárkatá zvěř stává opatrnější a zvyšuje se její tělesná kondice (Červený a Koubek, 2003, Červený, 2006). Zvěř se vrací zpět k přirozenému chování, žije skrytějším způsobem života a postupně si zvyká na přítomnost rysa (Červený, 2006).

Otázkou zůstává, jestli je vhodné regulovat srnčí zvěř v revírech, ve kterých se rys ostrovid vyskytuje. Nedostatek potravy by totiž výrazně snížil populaci rysa. Celková početnost spárkaté zvěře se ale odhaduje na 140–250 % (Mrkva, 2006), někde dokonce 450 % normovaných stavů (Červený, 2006). Proto by odstřel srnčí zvěře v současné míře neměl mít vliv na populace rysa (Kutal, 2009).

2.11 Predace hospodářských zvířat

Rys ostrovid způsobuje ve srovnání s ostatními velkými šelmami v Evropě relativně malé škody. Výjimkou je Norsko, kde v letech 1996–2001 rys zabil 7 000–10 000 ovcí. Dalšími státy, kde rysové způsobují větší škody, jsou Francie (852 kusů

v letech 1990–1995) a Švédsko (234 kusů v letech 1990–1994). Ve všech těchto státech hradí škodu za uhynulá hospodářská zvířata stát (www.lcie.org, 2011, www.kora.ch, 2011).

V letech 1990–1995 ulovil rys ostrovid v České republice 44 kusů ovcí (www.lcie.org, 2011). Po roce 1995 neexistují přesné údaje o ztrátách na hospodářských zvířatech (www.kora.ch, 2011). Od roku 2000 mají zemědělci nárok na finanční kompenzaci škod, které prokazatelně způsobil rys ostrovid, podle Zákona č. 115/2000 Sb. o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Poškozený musí škodu nahlásit ve stanoveném termínu 48 hodin místně příslušnému orgánu ochrany přírody. Žádost o poskytnutí náhrady škody musí poškozený předložit do deseti dnů příslušnému krajskému úřadu. Místní orgán ochrany přírody musí určit původce škody. Dále je potřeba předložit veterinární osvědčení o příčině úhynu, doklad o hodnotě zabitého hospodářského zvířete a odborný posudek (www.mzp.cz, 2011).

Pro ochranu hospodářských zvířat je vhodný pravidelný dozor a zavírání zvířat na noc do pevných chlévů. Další velmi efektivní opatření je trvalá přítomnost pasteveckého psa u stáda. Velmi účinné jsou také síťové elektrické ohradníky (www.selmy.cz, 2011). Nejúčinnější prevence proti predaci rysem je ochrana stád pasteveckým psem (www.lcie.org, 2011).

2.12 Národní park Šumava

(www.npsumava.cz, 2012)

Národní park Šumava vznikl v roce 1991 z části území původní Chráněné krajinné oblasti Šumava, která byla vyhlášena již v roce 1963. S rozlohou 163 000 ha to byla největší chráněná krajinná oblast tehdejšího československého státu. Národní park Šumava je s rozlohou 680 km² největší národní park v České republice.

Jednou z aktivit Národního parku Šumava je projekt „Výzkum a monitoring populace rysa ostrovida“ pod vedením RNDr. Luďka Bufky. Populace rysa ostrovida je trvale monitorována, jsou organizované pravidelné sčítací akce a zároveň jsou zaznamenávána všechna náhodná pozorování. Velká pozornost je věnována výzkumu potravy rysa. Od roku 1996 je prováděn radiotelemetrický výzkum. Dosud bylo vysílačem označeno celkem 15 jedinců rysa ostrovida. Tento projekt stále probíhá.

NP Šumava nabízí pro veřejnost mnoho různých aktivit. Mimo jiné připravuje pro návštěvníky nový Zoologický program, kde by měli návštěvníci poznat způsob života některých velkých savců, mimo jiné i rysa ostrovida, a řady ohrožených druhů ptáků, kteří se vyskytují na Šumavě. Program bude mít čtyři části.

První částí tohoto programu jsou návštěvnická centra, která budou prezentovat původní druhy volně žijících zvířat v jejich přirozeném biotopu, reintrodukované a nebo dříve vyhynulé druhy. Tato centra budou obsahovat vlastní návštěvnické centrum, výběhy pro zvířata, pozorovací objekty u výběhů s komunikacemi pro pěší a naučné okruhy, které částečně povedou skrz výběhy.

Druhou částí je stanice pro handicapovaná zvířata. Na Šumavě je jen stanice v Kašperských Horách, která není začleněna do republikové sítě a je založena především na dobrovolné činnosti. Nový areál stanice byl vybudován v Kláštěrci. Má široké využití pro záchranu postižených divokých zvířat. Zařízení jednotlivých kotců, výběhů a voliér umožňuje kvalitní poskytování péče pro každé divoké handicapované zvíře.

Třetí částí jsou pozorovací místa, která návštěvníkům umožní pozorování divokých zvířat, např. jelena, srnce apod. V současné době se pozorovací místa nacházejí v těchto třech lokalitách: Velký Bor, Jelení Vrchy a Beranky.

Čtvrtou částí jsou soví voliéry. Jsou to venkovní voliéry pro pěvce a skupinu sov běžně žijících na Šumavě.

Národní park Šumava se také zaměřuje na environmentální výchovu. Nabízí výukové programy, programy pro veřejnost a projekty, které jsou realizovány na střediscích environmentální výchovy ve Vimperku, Kašperských Horách a Stožci. Motto environmentální výchovy zní: „Národní park Šumava je tou nejlepší učebnou pod širým nebem.“

2.13 Hnutí Duha

Hnutí Duha je občanské sdružení založené v září 1989. Zabývá se ochranou životního prostředí a související legislativou, prosazuje ekologická řešení, navrhuje konkrétní opatření a organizuje veřejné akce. Hnutí Duha se stará o největší propagaci velkých šelem v České Republice (www.hnutiduha.cz, 2011).

Hnutí Duha organizuje od roku 1999 vlčí a rysí hlídky, které každou zimu monitorují terén v částech Beskyd a Šumavy, kde se tyto velké šelmy vyskytují.

Jejich cílem je odradit pytláky od ilegálního lovu a monitoring velkých šelem (www.hnutiduha.cz, 2011). Projekt rysích hlídek na Šumavě odstartoval v lednu 2005 (www.selmy.cz, 2011).

Dále spolupracuje s myslivci, hnutí vstoupilo do aliance s Českomoravskou mysliveckou jednotou, která vyhlásila boj ilegálnímu lovu. Hnutí Duha vyhlásilo odměnu 100 000 Kč za informace, které povedou k dopadení pytláka, který zastřelil vlka, rysa nebo medvěda (www.hnutiduha.cz, 2011).

Ve spolupráci s dalšími odborníky pořádá besedy v beskydských obcích, které mají za úkol informovat místní obyvatele o velkých šelmách a odstranit zbytečný strach z nich. Na besedách také informují, jakými vhodnými prostředky mohou lidé bránit svá hospodářská zvířata před šelmami.

Školám Hnutí Duha nabízí dva výukové programy, které se týkají velkých šelem. Jeden v rozsahu 2 vyučovacích hodin, do kterého se žáci aktivně zapojují a druhý ve formě jednogodinové přednášky (www.selmy.cz, 2011).

Hnutí Duha také pořádá výstavu Soužití s velkými šelmami. Vydává informační a osvětové materiály. Pro školy vyrobilo informační panely a plakáty. Pro sběratele také vyrábí pohlednice, turistické známky a samolepky s motivem velkých šelem (www.selmy.cz, 2011).

Hnutí Duha také provozuje webové stránky Svět šelem, které jsou určeny pro děti. Děti se na nich zábavnou formou mohou dozvědět všechny důležité informace o velkých šelmách a o tom proč jsou v přírodě důležité a proč je důležité je chránit (www.svet-selem.cz, 2011).

3. METODIKA

3.1 Dotazníky pro školy

Dotazníky pro školy byly zaměřeny především na znalosti z oblasti biologie rysa ostrovida.

Byly vytvořeny 4 dotazníky pro různé úrovně školské výuky: 1) mateřská škola a 1. a 2. třída základních škol (obr. č. 3), 2) 3. – 5. třída základních škol (obr. č. 4), 3) 6. – 9. třída základních škol (obr. č. 5) a 4) střední školy (obr. č. 6). Otázky v dotaznících byly voleny tak, aby co nejlépe odpovídaly znalostem žáků.

Každý dotazník byl opatřen záhlavím, kde děti vyplnily třídu.

Pro první skupinu byly připraveny tři obrázky, na kterých byli: rys ostrovid, liška obecná a vydra říční. Děti měly poznat obrázek rysa ostrovida a označit ho vybarvením.

Otázky v dotaznících pro druhou, třetí a čtvrtou skupinu se týkaly pěti okruhů: systémového zařazení, vzhledu, způsobu života, rozšíření a vztahu mezi rysem a člověkem. Pro 2. skupinu bylo otázek pět, jedna ke každému okruhu. Pro 3. a 4. skupinu jich bylo deset, tedy ke každému okruhu dvě otázky. Na každou otázku byly tři odpovědi, z nichž jen jedna byla správná. Výjimku tvořila jedna otázka pro druhou skupinu, která měla pouze dvě odpovědi.

Školy byly vybrány z oblasti Sušicka. Vybírány byly takové školy, do kterých chodí nejen žáci z daného města nebo vesnice, ale dojíždí do ní i hodně dětí z okolních vesnic. Přímo ze Sušice byly vybrány školy s největšími počty žáků. Ze škol z okolí byla vybrána jedna, kde je úplný první stupeň a jedna, na které jsou oba stupně. Pro dotazníky pro střední školy bylo vybráno víceleté gymnázium a střední odborná škola.

3.2 Dotazníky pro myslivce

Pro myslivce jsem použila dotazník realizovaný v roce 2003 (Červený a Koubek, 2003). Tento dotazník byl zaměřený na vztah myslivců k rysovi ostrovidovi a k jeho výskytu v přírodě. Dotazník měl 8 otázek s různými počty odpovědí. Na otázky bylo možné zvolit různý počet odpovědí.

Myslivci, kteří byli osloveni, byli z Okresního mysliveckého spolku ČMMJ Klatovy. Byla snaha oslovovat myslivce různých věkových kategorií, aby výsledky zachytily předpokládané odlišné názory různých věkových skupin.

3.3 Dotazníky pro veřejnost

Dotazníky pro veřejnost vycházely z otázek z dotazníku pro myslivce. Byly vynechány otázky, které se týkaly myslivecké praxe. Dotazník měl šest otázek s různým počtem odpovědí. Na každou otázku bylo možné zvolit více odpovědí. Oslovovaní lidé byli vybíráni z různých věkových skupin ze Sušice a okolí, aby bylo ve výsledcích zachyceno co nejvíce různých názorů.

3.4 Zpracování dat

Data z dotazníků pro školy byla zpracována do tabulek. V tabulkách byly vypsány všechny školy, třídy, čísla otázek a procenta správných odpovědí. Protože v každé třídě byl jiný počet žáků, byly počty správných odpovědí převedeny na procenta, kdy 100 % odpovídá plnému počtu správných odpovědí a 0 % ani jedné správné odpovědi. Výsledky z tabulek byly zpracovány do grafů, ve kterých jsou vypsána procenta správných odpovědí a čísla jednotlivých otázek.

Dále byla také data z dotazníků pro školy zpracována do tabulek, ve kterých byly uvedeny počty správných odpovědí na jednotlivé okruhy otázek. V tabulkách byly vypsány všechny školy, třídy, okruhy otázek a procenta správných odpovědí. Počty správných odpovědí byly také převedeny na procenta, kdy 100 % znamená plný počet správných odpovědí a 0 % žádnou správnou odpověď. Tyto výsledky byly dále zpracovány do grafů, kde jsou vypsány jednotlivé úrovně škol, procenta správných odpovědí a okruhy otázek.

Data z dotazníků pro myslivce a pro veřejnost byla zpracována do tabulek. V tabulce byly vypsány otázky, možné odpovědi a počty odpovědí na jednotlivé otázky. Počet lidí, kteří si vybrali danou odpověď, byl převeden na procenta, kdy 100 % znamenalo, že všichni dotazovaní lidé vybrali tuto odpověď a 0 % znamenalo, že odpověď nezmohl nikdo.

4. VÝSLEDKY

4.1 Dotazníky pro školy

Dotazníky pro mateřské školy a 1. a 2. třídy základních škol byly realizovány v Mateřské škole Hartmanice (dále MŠ Hartmanice), v Základní škole Sušice, Lerchova ulice (ZŠ Lerchova), v Mateřské škole Tylova, Sušice (MŠ Tylova) a v Základní škole Dlouhá Ves (ZŠ Dlouhá Ves) v lednu 2012. Celkem bylo osloveno 125 žáků těchto škol, v MŠ Hartmanice 36 žáků, v ZŠ Lerchova 28 žáků, v MŠ Tylova 50 žáků a v ZŠ Dlouhá Ves 11 žáků. V tabulce č. 1 je uvedeno, kolik žáků správně vybralo obrázek rysa ostrovida. Tento dotazník vyplnilo správně 98,4 % oslovených žáků.

Tab. č. 1.: Počet správných odpovědí (v %) v dotaznících pro žáky mateřských škol a 1. a 2. třídy základních škol.

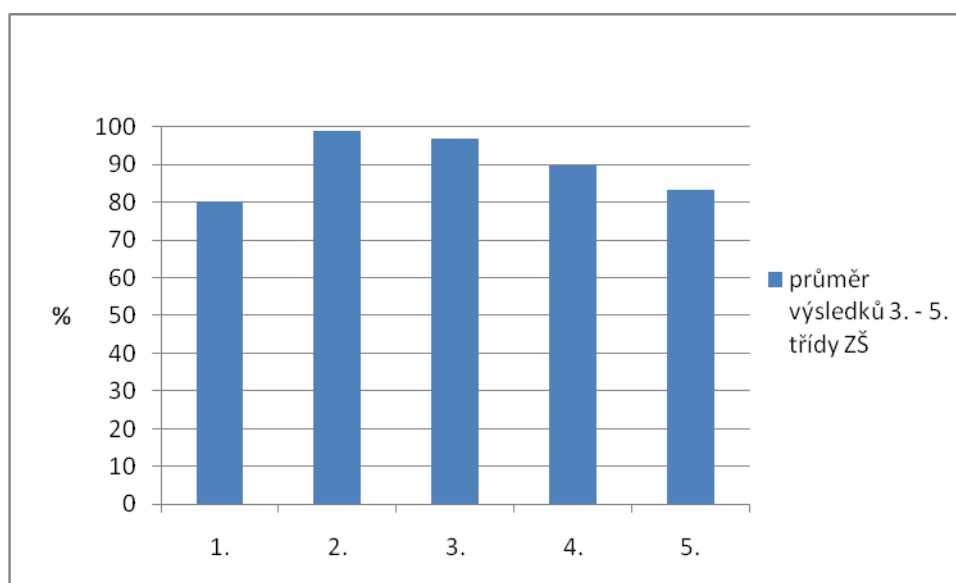
škola	procenta správných odpovědí
MŠ Hartmanice	100
ZŠ Lerchova	100
MŠ Tylova	96,0
ZŠ Dlouhá Ves	100
celkem	98,4

Dotazníky po 3. – 5. třídu základních škol byly realizovány v Základní škole Hartmanice (dále ZŠ Hartmanice), ZŠ Lerchova, Základní škole T. G. Masaryka Sušice (ZŠ Masarykova) a ZŠ Dlouhá Ves během prosince a ledna 2012. Celkem bylo osloveno 96 žáků těchto škol, v ZŠ Hartmanice 4.A 12 žáků, v ZŠ Lerchova 4.B 23, v ZŠ Lerchova 4.C 20 žáků, v ZŠ Masarykova 4.A 22 žáků, v ZŠ Dlouhá Ves 3.A 13 žáků a v ZŠ Dlouhá Ves 5.A 6 žáků. V tabulce č. 2 je uvedeno kolik žáků správně odpovědělo na jednotlivé otázky. Žáci nejlépe odpovídali na otázku č. 2, která se týkala vzhledu rysa ostrovida (Jakou má rys ostrovid barvu?), odpovědělo na ni správně 99 % žáků. Nejhůře odpovídali na otázku č. 1, která se týkala systémového zařazení rysa ostrovida (Ke kterému zvířeti má rys ostrovid nejbliže?), na ni odpovědělo správně jen 80,2 % oslovených žáků. V grafu č. 1 je porovnání počtu správných odpovědí na jednotlivé otázky.

Tab. č. 2.: Počet správných odpovědí (v %) v souboru 5 otázek v dotaznících pro žáky 3. – 5. tříd základních škol.

škola	třída	1.	2.	3.	4.	5.
ZŠ Hartmanice	4. A	66,0	100	100	66,7	75,0
ZŠ Lerchova	4. B	82,6	100	95,7	95,7	100
ZŠ Lerchova	4. C	85,0	95,0	100	95,0	85,0
ZŠ Masarykova	4. A	81,8	100	95,5	86,4	68,2
ZŠ Dlouhá Ves	3. A	76,9	100	92,3	92,3	76,9
ZŠ Dlouhá Ves	5. A	83,3	100	100	100	100
celkem		80,2	99,0	96,9	89,6	83,2

Graf č. 1.: Počet správných odpovědí (průměr v %) v souboru 5 otázek v dotaznících pro žáky 3. – 5. tříd základních škol (na ose x – pořadí odpovědí, osa y – počet správných odpovědí v %).

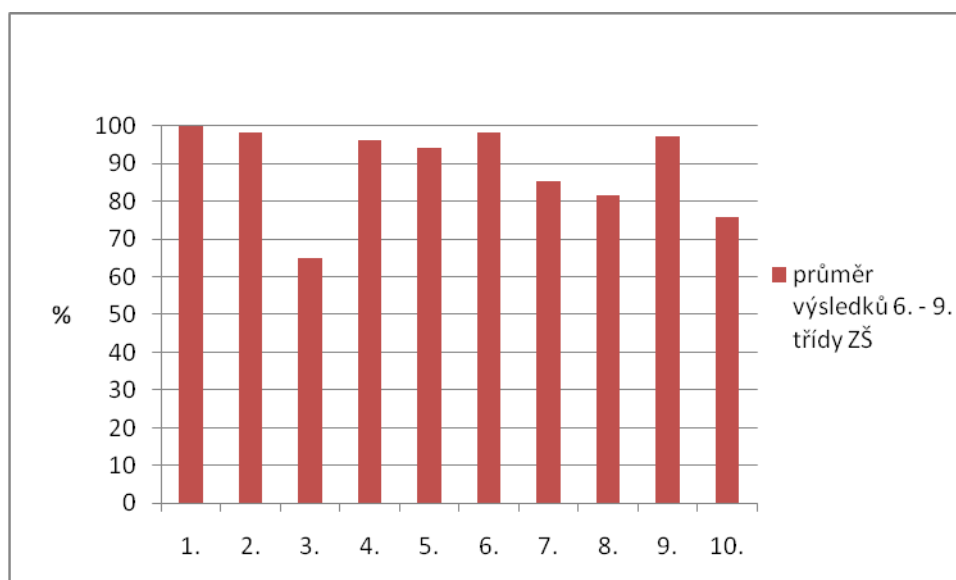
Dotazníky pro žáky 6. – 9. tříd základních škol byly realizovány ve školách ZŠ Lerchova, ZŠ Masarykova a ZŠ Hartmanice během prosince 2011 až února 2012. Celkem bylo osloveno 103 žáků těchto škol, v ZŠ Lerchova 7.B 22 žáků, v ZŠ Lerchova 7.A 27 žáků, v ZŠ Masarykova 7.A 25 žáků, v ZŠ Hartmanice 8.A 11 žáků, v ZŠ Hartmanice 9.A 6 žáků, v ZŠ Hartmanice 7.A 7 žáků a v ZŠ Hartmanice 6.A 5 žáků. V tabulce č. 3 jsou uvedeny počty správných odpovědí na jednotlivé otázky z dotazníku. Nejvíce správných odpovědí bylo na otázku č. 1, která se týkala systémového zařazení rysa ostrovida (Rys ostrovid je), na kterou správně odpovědělo

100 % žáků. Nejméně správných odpovědí bylo vyplněno u otázky č. 3, která se týkala vzhledu rysa ostrovida (Jaký má rys ostrovid ocas?), správně na ni odpovědělo pouze 65 % žáků. V grafu č. 2 jsou srovnána procenta správných odpovědí na jednotlivé otázky.

Tab. č. 3: Počet správných odpovědí (v %) v souboru 10 otázek v dotaznících pro žáky 6. – 9. tříd základních škol.

ZŠ škola	třída	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Lerchova	7. B	100	95,5	72,7	90,9	86,4	95,4	86,4	81,8	90,9	63,6
Lerchova	7. A	100	100	37,0	100	96,3	96,3	77,8	92,6	100	74,1
Masarykova	7. A	100	100	68,0	96,0	92,0	100	80,0	84,0	96,0	76,0
Hartmanice	8. A	100	90,9	100	90,9	100	100	90,9	63,6	100	63,6
Hartmanice	9. A	100	100	50,0	100	100	100	100	50,0	100	100
Hartmanice	7. A	100	100	71,4	100	100	100	100	85,7	100	100
Hartmanice	6. A	100	100	100	100	100	100	100	80,0	100	100
celkem		100	98,1	65,0	96,1	94,2	98,1	85,4	81,6	97,1	75,7

Graf č. 2.: Počet správných odpovědí (průměr v %) v souboru 10 otázek v dotaznících pro žáky 6. – 9. tříd základních škol (na ose x – pořadí odpovědí, osa y – počet správných odpovědí v %).

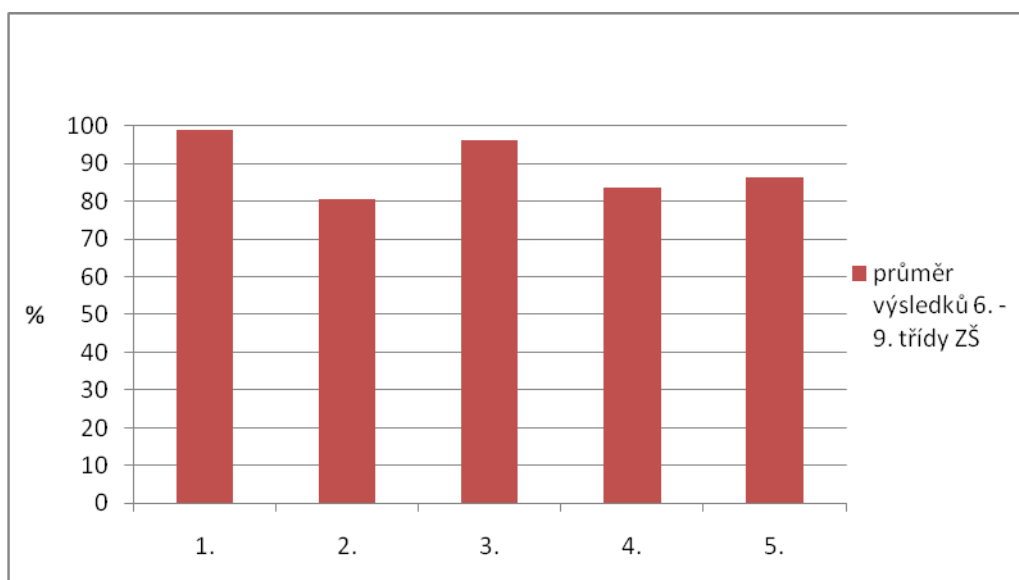

V tabulce č. 4 jsou uvedeny počty správných odpovědí na jednotlivé okruhy otázek z dotazníku pro žáky 6. – 9. tříd základních škol. Nejvíce správných odpovědí bylo na otázky týkající se systémového zařazení, odpovědělo na ně správně 99 % všech dotazovaných žáků. Naopak nejméně správných odpovědí bylo na otázky, které se týkaly vzhledu, na ně odpovědělo správně pouze 80,6 % žáků. V grafu č. 3 jsou porovnány počty správných odpovědí na jednotlivé okruhy otázek.

Tab. č. 4.: Počet správných odpovědí (v %) v souboru 5 okruhů otázek v dotaznících pro žáky 6. – 9. tříd základních škol.

ZŠ škola	třída	1.	2.	3.	4.	5.
Lerchova	7. B	97,7	81,8	90,9	84,1	77,3
Lerchova	7.A	100	68,5	96,3	85,2	87,0
Masarykova	7.A	100	82,0	96,0	82,0	86,0
Hartmanice	8. A	95,5	95,5	100	77,3	81,8
Hartmanice	9. A	100	75,0	100	75,0	100
Hartmanice	7. A	100	85,7	100	92,9	100
Hartmanice	6. A	100	100	100	90,0	100
celkem		99,0	80,6	96,1	83,5	86,4

Graf č. 3.: Počet správných odpovědí (průměr v %) v souboru 5 okruhů otázek v dotaznících pro žáky 6. – 9. třídy základních škol (na ose x – pořadí okruhů, osa y – počet správných odpovědí v %).

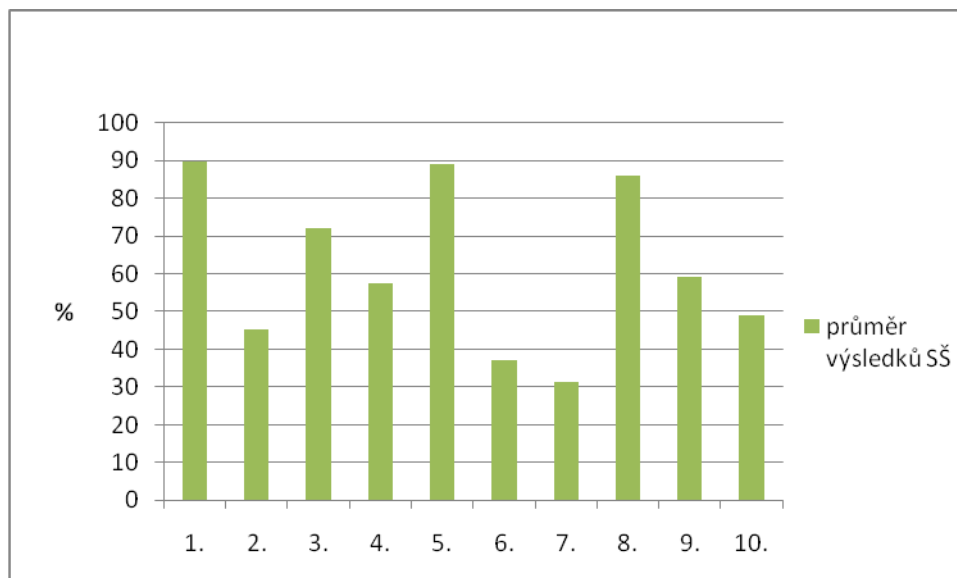

Dotazník pro žáky středních škol byl realizován v lednu a únoru 2012 ve školách Gymnázium Sušice (dále jako Gymnázium) a SOŠ a SOU Sušice (dále SOŠ a SOU). Celkem bylo osloveno 108 žáků těchto škol, Gymnázium 2.A 20 žáků, VI.A 25 žáků, 3.A 21 žáků, SOŠ a SOU 2. SP 23 žáků a 2. MIE 19 žáků. V tabulce č. 5 jsou uvedeny počty správných odpovědí na jednotlivé otázky z dotazníku. Nejvíce správných odpovědí bylo vyplněno u otázky č. 1, která se týkala systémového zařazení rysa ostrovida (Rys ostrovid je nejpříbuznější...). Správně na ní odpovědělo 89,8 % žáků. Nejméně správných odpovědí bylo na otázku č. 7, která se týkala rozšíření rysa ostrovida (V ČR se rys ostrovid vyskytuje...). Na tuto otázku odpovědělo správně pouze 31,5 % žáků. V grafu č. 4 jsou uvedeny počty správných odpovědí na jednotlivé otázky.

Tab. č. 5.: Počet správných odpovědí (v %) v souboru 10 otázek pro žáky středních škol.

škola	třída	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Gymnázium	2.	90,0	50,0	65,0	50,0	85,0	35,0	25,0	70,0	65,0	65,0
Gymnázium	3.	95,2	47,6	66,7	61,9	85,7	38,1	33,3	90,5	61,9	57,1
Gymnázium	VI.	96,0	44,0	84,0	72,0	92,0	40,0	40,0	92,0	60,0	40,0
SOŠ a SOU	2.	87,0	43,5	69,6	47,8	91,3	34,8	30,4	91,3	56,5	43,5
SOŠ a SOU	2.	78,9	42,1	73,7	52,6	89,5	36,8	26,3	84,2	52,6	42,1
celkem		89,8	45,4	72,2	57,4	88,9	37,0	31,5	86,1	59,3	49,1

Graf č. 4.: Počet správných odpovědí (průměr v %) v souboru 10 otázek v dotaznících pro žáky středních škol (na ose x – pořadí odpovědí, osa y – počet správných odpovědí v %).

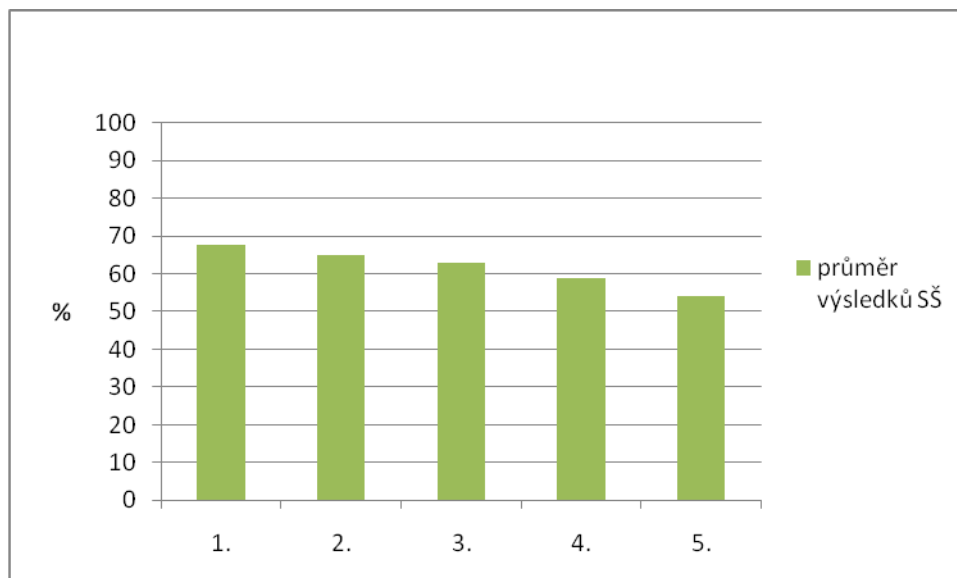

V tabulce č. 6 jsou uvedeny počty správných odpovědí na jednotlivé okruhy otázek z dotazníků pro střední školy. Nejvíce správných odpovědí bylo na okruh č. 1, který se týkal systémového zařazení rysa ostrovida. Na tyto otázky odpovědělo správně 67,6 % žáků. Nejméně správných odpovědí bylo na okruh č. 5, který se týkal vztahu mezi rysem a člověkem. Na tyto otázky odpovědělo správně 54,2 % žáků. V grafu č. 5 jsou uvedeny počty správných odpovědí na jednotlivé okruhy otázek.

Tab. č. 6.: Počet správných odpovědí (v %) v souboru 5 okruhů otázek v dotaznících pro žáky středních škol.

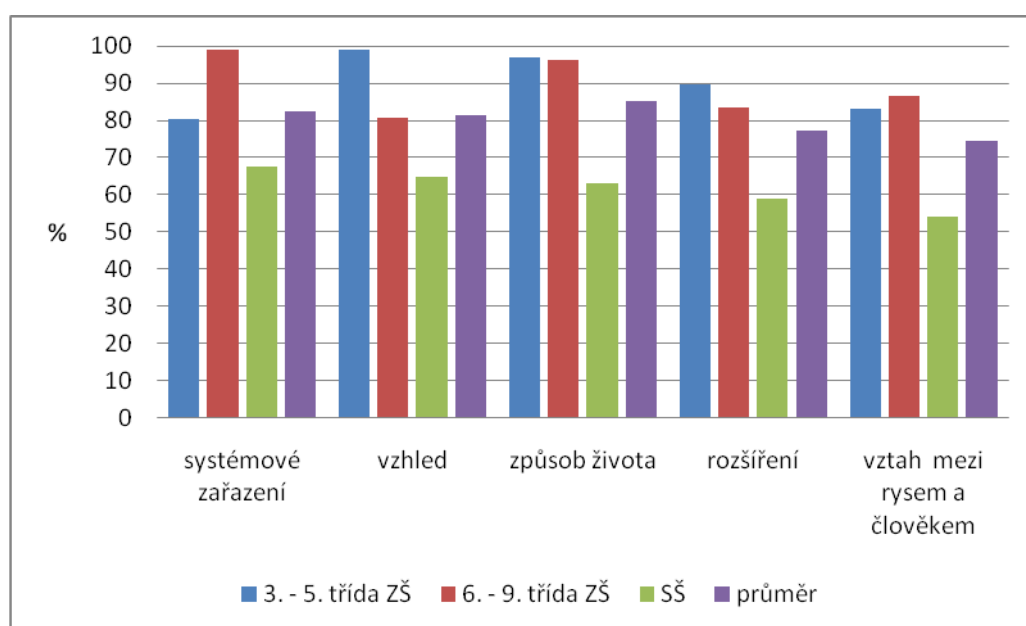
škola	třída	1.	2.	3.	4.	5.
Gymnázium	2.	70	57,5	60	47,5	65
Gymnázium	3.	71,4	64,3	61,9	61,9	59,5
Gymnázium	VI.	70	78	66	66	50
SOŠ a SOU	2.	65,2	58,7	63	60,9	50
SOŠ a SOU	2.	60,5	63,2	63,2	55,3	47,4
celkem		67,6	64,8	63	58,8	54,2

Graf č. 5.: Počet správných odpovědí (průměr v %) v souboru 5 okruhů otázek v dotaznících pro žáky středních škol (na ose x – pořadí okruhů, osa y – počet správných odpovědí v %).

V grafu č. 6 jsou uvedena procenta správných odpovědí na jednotlivé okruhy otázek ze všech dotazníků, s výjimkou dotazníku pro MŠ a 1. a 2. třídu základních škol. Z grafu můžeme vyčíst, že nejvíce správných odpovědí bylo v průměru na otázky, které se týkaly způsobu života rysa. Nejlepších výsledků dosahovali v těchto dotaznících žáci 3. – 5. tříd ZŠ, naopak nejhorších žáci středních škol.

Graf č. 6.: Počet správných odpovědí (průměr v %) v souboru 5 okruhů otázek v dotaznících pro žáky 3. – 5. tříd ZŠ, 6. – 9. tříd ZŠ a SŠ (na ose x – okruhy otázek, osa y – počet správných odpovědí v %).

4.2 Dotazníky pro myslivce

Dotazníky pro myslivce byly realizovány v průběhu podzimu 2011 a zimy 2012. Celkem bylo osloveno 26 myslivců. V tabulce č. 7 jsou uvedeny výsledky těchto dotazníků.

Tab. č. 7.: Počet odpovědí (v %) na otázky z dotazníku pro myslivce.

otázky	odpovědi	%
1. Patří rys do přírody ČR:	ano	19,2
	pouze někde	50,0
	ne	30,8
2. Výskyt rysa v přírodě ČR působí:	pozitivně nebo spíše pozitivně	15,4
	někdy pozitivně, někdy negativně	46,2
	negativně nebo spíše negativně	38,5
3. Ohrožuje rys normované stavy srnčí zvěře v ČR:	ano nebo spíše ano	57,7
	ne nebo spíše ne	30,8
	nevím	11,5
4. Má se umožnit legální lov rysa v ČR:	ano, celoročně	15,4
	ano, ale regulovaně	65,4
	ne	19,2
5. Znáš konkrétní případ nelegálního lovu rysa v ČR:	ano	7,7
	ne	76,9
	neuveďeno	15,4
6. Ulovil jsem nelegálně rysa v ČR:	ano, ale pouze jednoho	0,0
	ano, více jedinců	0,0
	ne	80,8
	neuveďeno	19,2
7. Kde je rys tolerován:	velké lesní komplexy	50,0
	horské oblasti	19,2
	velkoplošná chráněná území	38,5
	vhodné přirozené podmínky	34,6
	i jinde	7,7
	nikde	3,8
8. Z jakého důvodu dochází k nelegálnímu lovu rysů:	škody na zvěři, úbytek zvěře	61,5
	škody na domácím zvířectvu	30,8
	nehrazení škod státem	7,7
	rys je myslivcova konkurence	19,2
	trofej, lovecký zážitek	19,2
	komerční lov	11,5
	lov není umožněn legálně	0,0

	nedostatek informace a osvěty	0,0
	i jiný důvod	3,8

4.3 Dotazníky pro veřejnost

Dotazníky pro veřejnost byly realizovány v průběhu ledna a února 2012. Celkem bylo osloveno 130 lidí z různých šumavských měst a vesnic. V tabulce č. 8 jsou uvedeny výsledky z tohoto dotazníku.

Tab. č. 8.: Počet odpovědí (v %) na otázky z dotazníku pro veřejnost.

otázky	odpovědi	
1. Patří rys do přírody ČR:	ano	70,8
	pouze někde	17,7
	ne	11,5
2. Výskyt rysa v přírodě ČR působí:	pozitivně nebo spíše pozitivně	64,6
	někdy pozitivně, někdy negativně	23,8
	negativně nebo spíše negativně	11,5
3. Má se umožnit legální lov rysa v ČR:	ano, celoročně	0,0
	ano, ale regulovaně	16,2
	ne	83,8
4. Znáš konkrétní případ nelegálního lovu rysa v ČR:	ano	1,5
	ne	94,6
	neuveďeno	3,8
5. Kde je rys tolerován:	velké lesní komplexy	96,9
	horské oblasti	90,0
	velkoplošná chráněná území	98,5
	vhodné přirozené podmínky	98,5
	i jinde	11,5
	nikde	0,0
6. Z jakého důvodu dochází k nelegálnímu lovu rysů:	škody na zvěři, úbytek zvěře	17,7
	škody na domácím zvířectvu	10,8
	nehrazení škod státem	1,5
	rys je myslivcova konkurence	65,4
	trofej, lovecký zážitek	13,1
	komerční lov	9,2
	lov není umožněn legálně	0,0
	nedostatek informace a osvěty	37,7
	i jiný důvod	17,7

5. DISKUZE

Z dotazníku pro mateřské školy a 1. a 2. třídy základních škol, kde bylo 98,4 % odpovědí správných, je zřejmé, že i menší děti už dobře vědí, jak rys ostrovid vypadá a dokážou ho rozeznat od jiných zvířat. Většina těchto žáků dokonce rysa vybarvila správnými barvami, i když to nebylo zadané (obr. č. 7). U těchto dětí zřejmě ale nejde o naučené znalosti ze škol, ale o vědomosti získané buď od rodičů, nebo třeba i z televize, knih a internetu.

V dotaznících pro 3. – 5. třídy základních škol bylo nejvíce správných odpovědí na otázku, která se týkala vzhledu, odpovědělo na ni správně 99,0 % žáků. Zajímavé je, že na otázku č. 5 (Rys ostrovid je u nás?) vybralo jen 83,2 % žáků správnou odpověď – chráněný. Zbytek žáků, tedy 16,8 %, vybralo odpověď – lovná zvěř. Byla jsem upozorněna, že u této otázky by mohlo dojít k nejasnostem způsobených tím, že podle myslivecké legislativy je u nás rys ostrovid lovná zvěř celoročně hájená. Tento počet špatných odpovědí by mohl být způsobený tím, že se na některých školách problematika ochrany rysa ostrovida příliš neprobírá.

Z dotazníku pro 5. – 9. třídu základních škol je vidět, že žáci sice obecně vědí, jak rys ostrovid vypadá, ale detailům těla nevěnují moc velkou pozornost. Na otázku č. 3 (Jaký má rys ostrovid ocas) správně odpovědělo pouze 65 % žáků, ale na otázku č. 4, která se týkala zbarvení rysa, správně odpovědělo 96,1 % žáků. Překvapivé je, že na otázku č. 10 (Když se rys dostane poblíž člověka...) vybralo 24,3 % žáků odpověď – zaútočí na něj. Z toho později může pramenit strach lidí z rysa ostrovida a následně to, že nechtějí, aby se rys ostrovid ve volné přírodě vyskytoval. Je možné pozorovat rozdíl ve vzdělání žáků o ochraně rysa ostrovida oproti 2. skupině. V této skupině vědělo už 97,1 % žáků, že rys ostrovid je u nás chráněný.

Nejvíce špatných odpovědí bylo v dotaznících pro střední školy. Vyšší počet správných odpovědí byl pouze u otázek, na které jsou odpovědi všeobecně známé nebo snadno odvoditelné. U otázek, které vyžadovali odbornější znalosti, nedosahovaly počty správných odpovědí ani 50 %. Nejméně správných odpovědí bylo na otázku č. 7, která se týkala rozšíření rysa ostrovida. Více než polovina žáků si myslela, že se rys vyskytuje v rámci České republiky pouze na Šumavě. Pouze 37 % žáků vědělo, že hlavní složkou potravy rysa ostrovida jsou kopytníci. I když lov srnce obecného je jedním z velmi diskutovaných problémů ve vztahu myslivců

k rysovi. U středních škol se také projevilo to, že na jedné ze škol se biologie nevyučuje vůbec a na druhé se vyučuje jen tři roky, z toho se jeden rok vyučuje botanika, druhý živočichové a třetí člověk. Na probírání biologie nebo ochrany rysa ostrovida tedy nezbývá příliš času. Přitom právě střední škola je pro většinu lidí posledním místem, kde se mají o rysovi něco naučit a udělat si na jeho působení v přírodě názor. Pokud ale žáci středních škol nevědí, čím se rys ostrovid živí, těžko pak mohou posoudit otázku, zda rys ovlivňuje stavy populací srnčí zvěře, a zda je tedy vhodné, aby myslivci regulovali jeho početnost.

Nejvíce správných odpovědí vyšlo na otázky, které jsou všeobecně známé nebo snadně odvoditelné (např. Ke kterému zvířeti má rys ostrovid nejbližší?, Jakou má rys ostrovid barvu?), podobně jako uvádí Šveráková (2011). Naopak u otázek, kde byla potřeba už nějakých dosažených znalostí, bylo správných odpovědí ztelně méně (např. V ČR se rys vyskytuje ..., Rys ostrovid loví hlavně ...).

V porovnání s výsledky ankety z roku 2003 (Červený a Koubek, 2003) se názory myslivců na rysa ostrovida příliš nezměnily (tab. č. 9). Rozdíly mohou být způsobené tím, že v mé práci byli oslovení pouze myslivci ze Šumavy, tedy ti, co se s ním a jeho působením setkávají a v roce 2003 byli osloveni myslivci z různých míst v České republice. Přitom právě asi přítomnost rysa v honitbě může hodně ovlivnit názory myslivců na něj. V letošním roce odpovědělo 30,8 % myslivců, že rys ostrovid do přírody ČR nepatří, oproti 10,3 % z roku 2003. Také více myslivců odpovědělo, že rys ostrovid působí v přírodě negativně, (38,5 %) než v roce 2003 (29,8 %). Zajímavé je, že na otázku č. 4 (Má se umožnit legální lov rysa v ČR) více myslivců odpovědělo v roce 2012: ano, celoročně (15,4 % oproti 9,3 % z roku 2003), ale více myslivců zvolilo i odpověď ne (19,2 % oproti 5,9 % z roku 2003). Přitom přibylo více myslivců, kteří zvolili odpověď, že se rys legálně lovit nemá, což by mohlo znamenat, že se postupně názory myslivců na rysa mění k lepšímu. Odpovědi na otázky č. 5 (Znám konkrétní případ nelegálního lovu rysa v ČR) a č. 6 (Ulovil jsem nelegálně rysa v ČR) mohou být hodně zkreslené, protože Hnutí Duha společně s Českomoravskou mysliveckou jednotou vypsaly odměnu 100 000 Kč za pomoc při dopadení pytláka, který zabil některou z našich velkých šelem. Jako hlavní důvody, proč dochází k nelegálnímu lovu rysa, myslivci uvedli: škody na zvěři a úbytek zvěře (61,5 %) a škody na domácím zvířectvu (30,8 %).

V dotaznících pro veřejnost vyplnilo 70,8 % respondentů, že rys ostrovid do přírody ČR patří. Podle názoru dotazovaných lidí působí rys ostrovid v přírodě pozitivně nebo spíše pozitivně (64,6 %). Podobné výsledky jsou i v anketě z Beskyd (Machalová, 2011), kde vnímá rysa 60 % místních obyvatel jako užitečného. Podobně vychází i počet lidí, kteří vnímají působení rysa negativně (11,5 %), v Beskydech (9,5 %). Na otázku, jestli se má umožnit lov rysa ostrovida, odpovědělo 83,8 % oslovených lidí, že by se umožnit neměl. V Beskydech zápornou odpověď zvolilo více než 50 % dotazovaných. Více než 90 % dotazovaných lidí by tolerovalo výskyt rysa ostrovida ve velkých lesních komplexech, v horských oblastech, ve velkoplošných chráněných územích a ve vhodných přirozených podmínkách. Lidé tedy na tuto otázku zvolili téměř všechny možné odpovědi, což by mohlo být odrazem jejich kladného vztahu k rysovi. Velký počet respondentů (65,4 %) si myslí, že k nelegálnímu lovu rysa dochází z toho důvodu, že rys je myslivcova konkurence. Mezi veřejností je tedy silně zakořeněný názor, že hlavními nepřáteli rysa ostrovida jsou myslivci. Rozdíly v odpovědích mezi myslivci a veřejností jsou uvedeny v tabulce č. 10.

Bohužel podobné průzkumy veřejného mínění nejsou moc časté. Anketa, která by měla odrážet vztah myslivců k rysovi, byla naposledy realizována v roce 2003. V roce 2011 byl uskutečněn průzkum vztahu obyvatel Beskyd k velkým šelmám (Machalová, 2011).

6. ZÁVĚR

Byly vytvořeny dotazníky pro různé úrovně školské výuky (mateřská škola a 1. a 2. třída základních škol, 3. – 5. třída základních škol, 6. – 9. třída základních škol a střední školy), myslivce a veřejnost. Tyto dotazníky měly zjistit informovanost žáků a vztah myslivců a veřejnosti k rysovi ostrovidovi. Celkem bylo osloveno 432 dětí a studentů, 26 myslivců a 130 lidí ze Sušice a okolí.

Ukázalo se, že děti a mládež mají poměrně dobré znalosti o rysovi ostrovidovi. Téměř všechny děti (98,4 %) z mateřských škol a z 1. a 2. třídy základních škol byly schopné mezi třemi obrázky zvířat poznat rysa ostrovida. Žáci 3. – 5. tříd základních škol odpovídali dobře z 89,8 %, přitom na otázku týkající se vzhledu odpovědělo správně 99 % žáků. Také žáci 6. – 9. tříd základních škol měli vysoký počet správných odpovědí (89,1 %). Ve výsledcích z dotazníku pro střední školy, kde bylo správných jen 61,7 % odpovědí, byl vidět rozdíl mezi otázkami zaměřenými na všeobecně známé skutečnosti a otázkami, pro které jsou nutné nějaké odbornější znalosti, tam správné odpovědi nedosahovaly ani 50 %.

Výsledky z dotazníků pro myslivce byly velmi podobné těm, které byly realizované v roce 2003 (Červený a Koubek, 2003). Za devět let se tedy vztah myslivců k rysovi příliš nezměnil, možná se v některých směrech ještě zhoršil. Necelá třetina myslivců si myslí, že rys ostrovid nepatří do přírody České republiky. Dvě třetiny myslivců by chtěly mít možnost rysa regulovaně lovit, stále tedy přetrvává obava, že by se rys na Šumavě mohl přemnožit. Také ale stoupá počet těch, kteří si myslí, že se lov rysa umožnit nemá. Největším problémem, kvůli kterému dochází k nelegálnímu lovu rysů, je podle 61,5 % myslivců úbytek zvěře. Současně i 57,7 % myslivců uvedlo, že rys ohrožuje normované stavy srnčí zvěře.

Veřejnost má k rysovi převážně kladný vztah. Podle 70,8 % lidí rys ostrovid do přírody České republiky patří. Dvě třetiny dotazovaných odpověděli, že rys působí v přírodě pozitivně nebo spíše pozitivně. Ani jeden z dotazovaných lidí si nemyslí, že by se měl umožnit celoroční lov, i když 16,2 % dotazovaných by umožnilo regulovaný lov. Přes 90 % dotazovaných lidí vyplnilo, že rys je tolerován ve velkých lesních komplexech, horských oblastech, velkoplošných chráněných územích a ve vhodných přirozených podmínkách. Jako největší problém, kvůli kterému dochází k nelegálnímu lovu rysa, viděli oslovovaní lidé to, že rys je stále myslivci vnímán jako konkurence.

Nejdůležitějším doporučením vyplývajícím z výsledků této práce je nutnost věnovat ve školách výuce o rysovi ostrovidovi více prostoru. Žáci by se měli dozvědět více informací nejen o biologii rysa, ale především o jeho ochraně a o důvodu, proč je potřeba rysa ostrovida chránit. Také by bylo vhodné u dětí posilovat pozitivní vztah k rysovi a vysvětlit jim, že se rysa nemusí bát. Školy by měly více využívat nabídek environmentální výchovy Národního parku Šumava. Bylo by také přínosné zorganizovat besedy o rysovi ostrovidovi v šumavských obcích, jako jsou organizovány v Beskydech. Tyto besedy by mohly přispět k informovanosti obyvatelstva a odstranit zbytečný strach z rysa ostrovida.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Anděl, P., Andreas, M., Mináriková, T. (eds.) (2010): Ochrana průchodnosti krajiny pro velké savce, Evernia, Liberec. 137 s.

Anděra, M. (1999): Savci. Svět zvířat, sv. 2. Albatros, Praha. 147 s.

Anděra, M., Hanzal, V. (1996): Atlas rozšíření savců v České republice – předběžná verze. II. Šelmy (*Carnivora*). Národní muzeum, Praha. 86 s.

Anděra, M., Horáček, I. (2005): Poznáváme naše savce. Sobotáles, Praha. 328 s.

Anděra, M., Červený, J. (2009): Velcí savci v České republice. Rozšíření, historie a ochrana. 2. Šelmy (*Carnivora*). Národní muzeum, Praha. 216 s.

Baruš, V., Bauerová, Z., Kokeš, J., Král, B., Lusk, S., Pelikán, J., Sládek, J., Zejda, J., Zima, J. (1989): Červená kniha ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů ČSSR. Díl 2. Kruhoústí, ryby, obojživelníci, plazi a savci. Státní zemědělské nakladatelství, Praha. 136 s.

Breitenmoser, U., Breitenmoser-Würsten, Ch., Okarma, H., Kaphegyi, T., Kapheyi-Wallmann, U., Müller U. M. (2000): Action Plan for the Conservation of the Eurasian Lynx (*Lynx lynx*) in Europe. Nature and environment, No. 112, Council of Europe Publishing, Strasbourg. 69 s.

Červený, J. (2006): Myslivec a rys, dva lovci a jedna kořist – srnčí zvěř. *Svět myslivosti* 7 (3): 8–11.

Červený J., Koubek, P. (2003): Mají velké šelmy šanci přežít v našich honitbách? *Myslivost* 51 (3): 12–13.

Červený J., Koubek, P. (2006): Rys ostrovid v Evropě. *Svět myslivosti* 7 (4): 4-5.

Červený J., Koubek, P., Bufka L. (2000): Velké šelmy v naší přírodě. Koršach, Praha. 34 s.

Kutal, M. (2009): Význam velkých šelem a jejich vliv na kořist: I. Početnost – jak moc regulují velké šelmy svou hlavní kořist? *Svět myslivosti* 10 (12): 12–13.

Kutal, M. (2010): Význam velkých šelem a jejich vliv na kořist: II. Kondice kořisti a biodiverzita – jsou velké šelmy přínosem pro druhovou rozmanitost? *Svět myslivosti* 11 (1): 8–11.

Machalová, L. (2011): Velké šelmy v CHKO Beskydy z pohledu místních obyvatel a návštěvníků [Diplomová práce]. Univerzita Palackého v Olomouci. Přírodovědecká fakulta, Olomouc. 122 s.

Mrkva, R. (2006): Početnost srnčí zvěře na území teritoria rysa. *Svět myslivosti* 7 (3): 6–7.

Šveráková, B. (2011): Projekt podpory veřejného mínění o rysovi ostrovidovi (*Lynx lynx*) u dětí a mládeže v regionu Prachaticko [Diplomová práce]. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, Katedra biologických disciplín, České Budějovice. 59 s.

Veselovský, Z., Bufka, L., Koubek, P. (1992): Abeceda zvířat. Rys. Panorama ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí České republiky, Praha. 32 s.

Anděra, M. *BioLib.cz* [online]. 2005 [cit. 2011-08-01]. Profil taxonu. Dostupné z WWW: <<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id1970/>>.

Bryl, M., Matyášník, T. *SAVCI.upol.cz* [online]. 2001 [cit. 2011-07-27]. Carnivora - Šelmy - Carnivores. Dostupné z WWW: <<http://www.savci.upol.cz/selmy.htm#fe>>.

Uhlíková, J., Mináriková, T., Červený, J. Rys ostrovid v České republice. *Časopis Ochrana přírody* [online]. 2008, č. 2 [cit. 2012-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.casopis.ochranaprirody.cz/clanky/rys-ostrovid-v-ceske-republice.html>>

CITES - Convention of International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora [online]. 2011 [cit. 2011-06-15]. CITES species database. Dostupné z WWW: <<http://www.cites.org/eng/resources/species.html>>.

European Commission – Environment [online]. 2012 [cit. 2012-02-16]. Large carnivores. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/index_en.htm>

Hnutí Duha [online]. 2011 [cit. 2011-11-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.hnutiduha.cz/>>.

Eurasian Lynx Online Information System for Europe [online]. 2011 [cit. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.kora.ch/en/proj/elouis/online/index.html>>

Large Carnivore Initiative for Europe [online]. 2011 [cit. 2011-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.lcie.org/>>.

Ministerstvo životního prostředí [online]. 2011 [cit. 2011-07-14]. Dostupné z WWW: <www.mzp.cz>.

Správa Národního parku a chráněné krajinné oblasti Šumava [online]. 2011 [cit. 2011-07-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.npsumava.cz/>>.

Šelmy.cz [online]. 2011 [cit. 2011-08-13]. Rys ostrovid. Dostupné z WWW: <<http://www.selmy.cz/rys-ostrovid/>>.

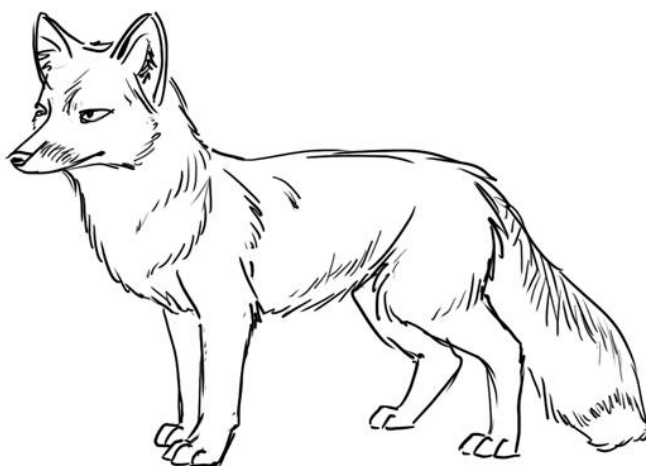
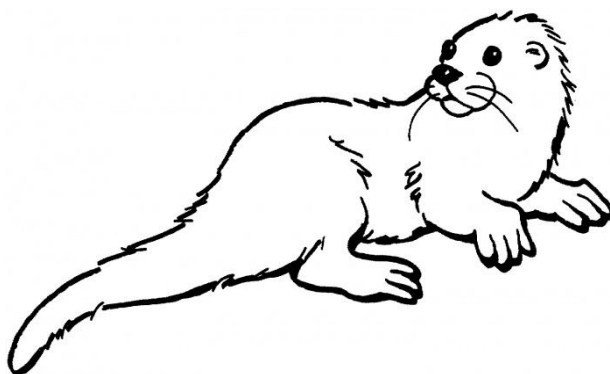
Svět šelem [online]. 2011 [cit. 2011-11-06]. Rys. Dostupné z WWW: <<http://www.svet-selem.cz/rys/>>

8. PŘÍLOHY

Obr. č. 3.: Dotazník pro žáky mateřských škol a 1. a 2. tříd základních škol.

Třída:

Najdi rysa ostrovida a vybarvi ho:

Dotazník – rys ostrovid

1. Ke kterému zvířeti má rys ostrovid nejbliže?

- a) pes
- b) kočka
- c) jezevec

2. Jakou má rys ostrovid barvu?

- a) hnědou s tmavými skvrnami
- b) bělavou
- c) černou s hnědými pruhy

3. Čím se rys ostrovid živí?

- a) masem
- b) plody
- c) trávou

4. Žije na Šumavě rys?

- a) ne
- b) ano

5. Rys ostrovid je u nás:

- a) chráněný
- b) lovná zvěř
- c) chovaný jako domácí mazlíček

Třída:

Dotazník – rys ostrovid

1. Rys ostrovid je:
 - a) šelma
 - b) kopytník
 - c) netopýr
2. Rys ostrovid patří mezi:
 - a) kočky
 - b) medvědy
 - c) psy
3. Jaký má rys ostrovid ocas?
 - a) krátký
 - b) dlouhý
 - c) žádný nemá
4. Rys ostrovid je převážně:
 - a) bílý
 - b) černobíle pruhovaný
 - c) hnědý s tmavými skvrnami
5. Čím se rys ostrovid živí?
 - a) ovocem
 - b) masem
 - c) trávou
6. Rys ostrovid žije:
 - a) v domě
 - b) v lese
 - c) ve vodě
7. Žije na Šumavě rys ostrovid?
 - a) ano
 - b) ne
 - c) chodí tam jen na procházky
8. Kde jinde v ČR žije?
 - a) nikde
 - b) všude
 - c) Beskydy a Jeseníky
9. Rys ostrovid je u nás:
 - a) chráněný
 - b) lovná zvěř
 - c) chovaný jako domácí mazlíček
10. Když se rys dostane poblíž člověka:
 - a) vyhne se mu
 - b) zaútočí na něj
 - c) hraje si s ním

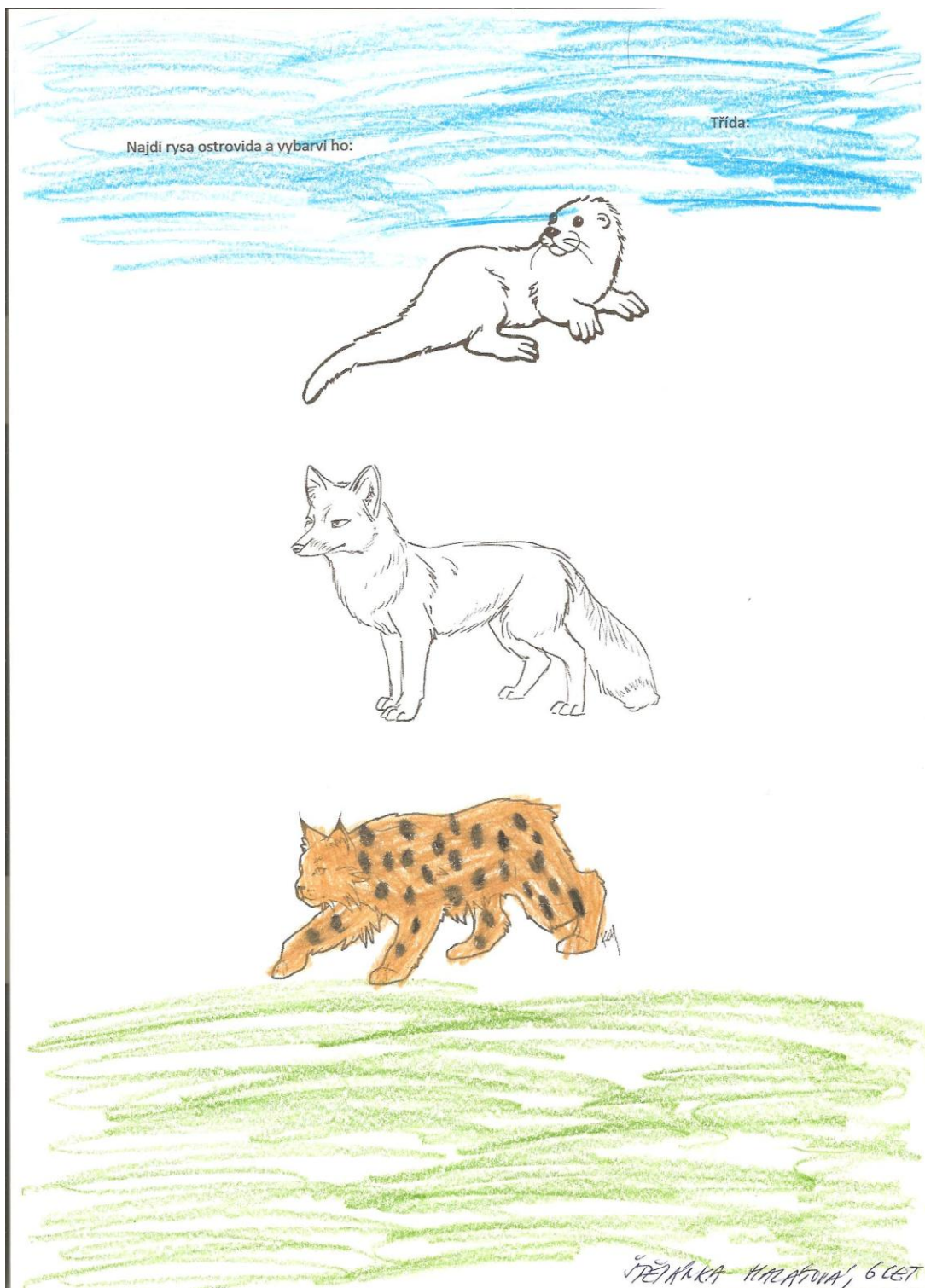
Obr. č. 6.: Dotazník pro žáky středních škol.

Třída:

Dotazník – rys ostrovid

1. Rys ostrovid je nejpříbuznější
 - a) kočce divoké
 - b) vlku obecnému
 - c) lišce obecné
2. Latinský název rysa ostrovida je:
 - a) Lynx lynx
 - b) Vulpes vulpes
 - c) Canis lupus
3. Váha dospělého jedince je přibližně:
 - a) 8 – 15 kg
 - b) 25 – 40 kg
 - c) 80 – 100 kg
4. Mění se rysovi na zimu barva srsti?
 - a) ano, má ji tmavší s výraznější skvrnitostí
 - b) ano, má jí světlejší s méně výraznou skvrnitostí
 - c) nemění
5. Rys žije většinu roku:
 - a) ve velkých skupinách
 - b) samotářsky
 - c) v páru
6. Rys ostrovid loví hlavně:
 - a) kopytníky
 - b) hlodavce
 - c) ptáky
7. V ČR se rys vyskytuje:
 - a) v Jeseníkách, v jihozápadních Čechách a na severovýchodní Moravě
 - b) pouze na Šumavě
 - c) v Krušných a Jizerských horách
8. V České republice se stálé populace vyskytují:
 - a) v nížinách s lesnatostí nižší než 50%
 - b) v horských oblastech s lesnatostí nižší než 30%
 - c) v horských oblastech s lesnatostí vyšší než 50%
9. K vysazení rysa ostrovida na Šumavě došlo v letech:
 - a) 1982 – 1989
 - b) 1933 – 1955
 - c) 2001 - 2004
10. V červeném seznamu je rys ostrovid veden jako druh:
 - a) kriticky ohrožený
 - b) ohrožený
 - c) málo dotčený

Obr. č. 7.: Správně vyplněný dotazník pro žáky mateřských škol a 1. a 2. tříd základních škol.

Tab. č. 9.: Srovnání odpovědí (v %) v dotaznících pro myslivce z roku 2003 (Červený a Koubek, 2003) a z roku 2012.

otázky	odpovědi	2003	2012
1. Patří rys do přírody ČR:	ano	37,8	19,2
	pouze někde	45,1	50,0
	ne	10,3	30,8
2. Výskyt rysa v přírodě ČR působí:	pozitivně nebo spíše pozitivně	19,2	15,4
	někdy pozitivně, někdy negativně	50,9	46,2
	negativně nebo spíše negativně	29,8	38,5
3. Ohrožuje rys normované stavy srnčí zvěře v ČR	ano nebo spíše ano	59,2	57,7
	ne nebo spíše ne	40,8	30,8
	nevím	0	11,5
4. Má se umožnit legální lov rysa v ČR:	ano, celoročně	9,3	15,4
	ano, ale regulovaně	84,4	65,4
	ne	5,9	19,2
5. Znáám konkrétní případ nelegálního lovu rysa v ČR:	ano	36,9	7,7
	ne	62,2	76,9
	neuveдено	0,9	15,4
6. Ulovil jsem nelegálně rysa v ČR:	ano, ale pouze jednoho	8,3	0,0
	ano, více jedinců	1,5	0,0
	ne	89,7	80,8
	neuveдено	0,5	19,2
7. Kde je rys tolerován:	velké lesní komplexy	26,4	50,0
	horské oblasti	16,1	19,2
	velkoplošná chráněná území	43,3	38,5
	vhodné přirozené podmínky	9,4	34,6
	i jinde	33,9	7,7
	nikde	-	3,8
8. Z jakého důvodu dochází k nelegálnímu lovu rysů:	škody na zvěři, úbytek zvěře	74,1	61,5
	škody na domácím zvířectvu	5,9	30,8
	nehrazení škod státem	4,4	7,7
	rys je myslivcova konkurence	6,4	19,2
	trofej, lovecký zážitek	23,8	19,2
	komerční lov	1,9	11,5
	lov není umožněn legálně	13,2	0,0

	nedostatek informace a osvěty	4,9	0,0
	i jiný důvod	40,1	3,8

Tab. č. 10.: Srovnání odpovědí (v %) na shodné otázky v dotaznících pro veřejnost a pro myslivce.

otázky	odpovědi	veřejnost	myslivci
1. Patří rys do přírody ČR:	ano	70,8	19,2
	pouze někde	17,7	50,0
	ne	11,5	30,8
2. Výskyt rysa v přírodě ČR působí:	pozitivně nebo spíše pozitivně	64,6	15,4
	někdy pozitivně, někdy negativně	23,8	46,2
	negativně nebo spíše negativně	11,5	38,5
3. Má se umožnit legální lov rysa v ČR:	ano, celoročně	0,0	15,4
	ano, ale regulovaně	16,2	65,4
	ne	83,8	19,2
4. Znáš konkrétní případ nelegálního lovu rysa v ČR:	ano	1,5	7,7
	ne	94,6	76,9
	neuveďeno	3,8	15,4
5. Kde je rys tolerován:	velké lesní komplexy	96,9	50,0
	horské oblasti	90,0	19,2
	velkoplošná chráněná území	98,5	38,5
	vhodné přirozené podmínky	98,5	34,6
	i jinde	11,5	7,7
	nikde	0,0	3,8
6. Z jakého důvodu dochází k nelegálnímu lovu rysů:	škody na zvěři, úbytek zvěře	17,7	61,5
	škody na domácím zvířectvu	10,8	30,8
	nehrazení škod státem	1,5	7,7
	rys je myslivcova konkurence	65,4	19,2
	trofej, lovecký zážitek	13,1	19,2
	komerční lov	9,2	11,5
	lov není umožněn legálně	0,0	0,0
	nedostatek informace a osvěty	37,7	0,0